

Medlem af Inatsisartut
Peter P. Olsen

Svar på § 37 spørgsmål 218_2019 vedrørende Gæld til det offentlige

Brevdato: 15-07-2019
Sags nr. 2019 - 16297
Akt id. 11165434

Du har i henhold til § 37 i forretningsorden for Inatsisartut stillet følgende spørgsmål:

1. Hvor stor er gælden til det offentlige hos dem der har en skattepligtig Indkomst op til kr. 175.000?

P. O. Box 1037
3900 Nuuk
Tel. (+299) 34 50 00
Fax (+299) 34 63 50
E-mail: oed@nanodq.gl
www.naalakkersuisut.gl

Naalakkersuisut udgav i februar 2017 en redegørelse med titlen "Redegørelse om gæld og gældsafvikling". Redegørelsen blev oversendt til medlemmerne af Inatsisartut. Den vedlægges som bilag til dette spørgsmål.

Af redegørelsen fremgår bl.a. følgende oplysninger:

"Tabel 2.2. Udvalgte restancer fordelt på indkomstgrupper i henholdsvis kr. og %, ultimo marts 2016

(tusinde kr.)	BSU	Daginstitution	Lejerestancer	Renovation	Restskat og			I alt
					Renter	Studielån	Underhold	
	Beløb i t. kr.							
Ingen indkomst	1.105	2.753	9.123	4.737	11.365	7.850	87.576	124.509
Under 50	2.443	4.011	15.279	5.513	3.169	928	64.940	96.283
50 -100	2.005	2.477	14.327	6.285	2.427	1.014	57.767	86.302
100 -150	2.370	2.677	11.548	6.368	3.547	1.054	46.325	73.889
150 - 200	915	1.469	7.171	2.828	2.190	399	33.579	48.552
200 - 250	1.143	1.050	4.126	1.741	1.007	649	22.824	32.540
250 - 300	1.061	974	2.491	1.100	1.644	614	14.689	22.573
300 - 400	857	877	2.060	1.134	1.119	228	12.495	18.770
400 - 500	606	220	1.029	358	898	262	5.121	8.494
500 og derover	89	103	344	229	207	83	5.497	6.552
I alt	12.594	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464

(tusinde kr.)	Restskat og							
	BSU	Daginstitution	Lejerestancer	Renovation	Renter	Studielån	Underhold	I alt
	Andel i pct.							
Ingen indkomst	8,8%	16,6%	13,5%	15,6%	41,2%	60,0%	25,0%	24,0%
Under 50	19,4%	24,1%	22,6%	18,2%	11,5%	7,1%	18,5%	18,6%
50 - 100	15,9%	14,9%	21,2%	20,7%	8,8%	7,8%	16,5%	16,6%
100 - 150	18,8%	16,1%	17,1%	21,0%	12,9%	8,1%	13,2%	14,3%
150 - 200	7,3%	8,8%	10,6%	9,3%	7,9%	3,0%	9,6%	9,4%
200 - 250	9,1%	6,3%	6,1%	5,7%	3,7%	5,0%	6,5%	6,3%
250 - 300	8,4%	5,9%	3,7%	3,6%	6,0%	4,7%	4,2%	4,4%
300 - 400	6,8%	5,3%	3,1%	3,7%	4,1%	1,7%	3,6%	3,6%
400 - 500	4,8%	1,3%	1,5%	1,2%	3,3%	2,0%	1,5%	1,6%
500 og derover	0,7%	0,6%	0,5%	0,8%	0,8%	0,6%	1,6%	1,3%
I alt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kilde: Skattestyrelsen, ultimo marts 2016

Tabellen viser, at hovedparten af restancerne til det offentlige er koncentreret i gruppen af borgere med ingen eller meget lave indkomster:

- Ca. 60 % af restancerne er således at finde blandt borgere med en årlig indkomst op til 100.000 kr.
- Knap 25 % af restancerne er at finde blandt borgere med en årlig indkomst på mellem 100.000 kr. og 200.000 kr.
- De resterende ca. 15 % af restancerne er at finde blandt borgere med en årlig indkomst på over 200.000 kr. årligt.

Der er dog en vis forskel på dette mønster mellem de forskellige restancetyper. Eksempelvis er der relativt større restancer fra BSU og underholdsbidrag blandt borgere med en årlig indkomst på over 250.000 kr.”

Det er vurderingen, at fordelingen af gældsposter i forhold til de enkelte indkomstgrupper ikke har ændret sig i væsentlig grad i perioden efter redegørelsens offentliggørelse.

Jeg skal herudover venligt henvise til afsnit 2.4 i Politisk-økonomisk beretning for 2019, hvor der er medtaget en samlet oversigt over restanceudviklingen i 2018 fordelt på restancearter.

Jeg har ikke yderligere at bemærke til det rejste spørgsmål.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Med venlig hilsen

Vittus Qujaukitsoq

Bilag

Redegørelse om gæld og gældsafvikling

Redegørelse om gæld og gældsafvikling

Photo by Carsten Egevang

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Executive summary	6
1. Indledning	8
1.1 Formel baggrund - om behandling af beslutningsforslaget EM 2015/96	8
1.2 Sociale implikationer af gældsproblemer og afledte problemstillinger	8
Stigende antal personer uden fast bopæl	8
Stigende og højt antal udsættelser	9
2. Data og viden om gældsproblematikken	13
2.1 Regelsæt vedrørende lovgivning på restanceområdet	13
Afskrivningsprincipper i selvstyret	13
Kommunale afskrivningsprincipper & overvejelser om behov for ændringer	14
2.2 Data om restancer og restanceudvikling	16
2.3 Boligområdet	21
Problemstilling omkring afregning af vand og varme	26
Særligt omkring såkaldte fraflytterrestancer	28
Tomgangsproblematik	28
De økonomiske udgifter som følge af restancer på boligområdet	29
Særligt om boligstøtte og realkreditlån til boligområdet	29
2.4 Særligt om underholdsbidrag	30
2.5 Særligt om daginstitutionsområdet	33
2.6 Særligt om offentlig hjælp med tilbagebetalingspligt	34
2.7 Særligt om renovationsområdet	35
2.8 Koordination af lønudbetaling i forhold til opkrævning af regninger	35
Budget og brugen af PBS	36
2.9 Særligt om restancer til banker, kvik-lån og ludomani	37
2.10 Bedre data omkring økonomisk udsatte	38
3. Problemstillinger	39
3.1 Opsamling på data – forskellige problemstillinger omkring restanceforhold	39
Manglende betalingsevne - lavindkomstgruppen	39
Manglende betalingsvilje – mellem- og højindkomstgruppen	39
3.2 Særlige problemstillinger på boligområdet	40
4. Mulige løsninger	43
4.1 Differentieret tilgang nødvendig for at forebygge og nedbringe gæld	43

Mulige løsninger i forhold til borgere med manglende evne.....	43
Mulige løsninger i forhold til borgere med manglende vilje.....	43
4.2 Særligt om boligområdet.....	44
4.2 Samlet koordineret indsats for inddrivelse af restancer på boligområdet	44
Tilpasning af lejelovgivningen	45
4.3 Mere offensiv, national digitaliseringsindsats.....	48
4.4 God kommunal seniorbudget/betalingservice	48
4.5 Ilanngaassivik.....	49
5. Mulig etablering af en rådgivningsinstitution	51
5.1 Overvejelser og foreløbigt forslag om etablering af en forsøgsordning med gældsrådgivning til familier, der er udsætningstruede	51
5.2 Forankring i Grønland af et muligt pilotprojekt	53
5.3 Workshop om en mulig model for gældsrådgivning	54
6. Forslag til videre proces- og handlingsplan	57
Bilag	58
Bilag 1: Hjælp mod tilbagebetaling i perioden 2013-2015 i Kommuneqarfik Sermersooq.....	58
Bilag 2. Ombudsmandsudtalelse om udveksling af data på området.....	59

Forord

Naalakkersuisut fremlagde i april 2016 en holdbarheds- og vækstplan, der skal sikre en holdbar offentlig økonomi og vækst og beskæftigelse frem mod 2030.

Planen byggede blandt andet på et tværgående princip om øget selvforsørgelse for den enkelte borger og for familierne, der skal lægges til grund for de kommende års nødvendige reformer og initiativer, der skal lede til at nå de politiske mål, herunder om øget økonomisk selvberenhed.

Holdbarheds- og vækstplanen indeholdt herunder 4 reformspor, hvoraf to er særligt relevante i forhold til den aktuelle redegørelse om gæld og gældsafvikling: øget selvforsørgelse gennem reform af velfærdsydelserne, skattesystemet og boligområdet samt modernisering af den offentlige sektor.

Redegørelsen om gæld og gældsafvikling udspringer formelt af vedtagelsen af et beslutningsforslag fra Inuit Ataqatigiit på EM 2015 om, at Naalakkersuisut pålægges at udarbejde en redegørelse, der vurderer muligheden for at etablere en institution, der skal rådgive og hjælpe folk med personlig økonomisk gæld. Formålet skal være at tilbyde gratis rådgivning fra relevante fagfolk til borgere med gæld med henblik på at få afviklet gælden.

Dette tema indgår således også i redegørelsen, men den har et bredere perspektiv, idet den søger at belyse baggrunden for de store restancer i samfundet og at rubricere disse i forhold til typen af restancer, hvilke indkomstgrupper, der har restancer, geografiske forhold og sammenhængen med lovgivningen på området.

Herved bliver det tydeligt, at der er brug for en differentieret tilgang, når der skal findes løsninger til at nedbringe problemet. Dette dels i forhold til gruppen, som ikke har betalingsvilje på trods af en betalingsevne, dels til gruppen der har en betalingsvilje, men ikke betalingsevne.

Redegørelsen og opfølgningen derpå vil samtidig kunne bidrage til at gøre noget ved de betydelige samfundsmæssige problemer, som har sammenhæng med den store ulighed, herunder indeholde forslag til forebyggelse mod, at borgere kommer ud i store sociale problemer i længere tid og risikerer at blive marginaliseret i forhold til arbejdsmarkedet. Naalakkersuisuts Politisk-Økonomiske Beretning 2017 vil blandt andet indeholde et særtema om ulighed, hvor der følges op på nogle af anbefalingerne fra redegørelsen og fremkomme med andre supplerede anbefalinger og forslag til konkret og hensigtsmæssig handling for at imødegå de nuværende balanceproblemer i vort samfund.

Den offentlige sektor skal mårettet hjælpe borgere med behov, men også stille rimelige krav til borgerne, så de kan genetablere selvansvar og selvværd. Borgerne skal altså have råd og hjælp til selv så vidt muligt at løse deres problemer. Samtidig skal borgere, der reelt ikke har behov for hjælp og kan betale for deres ydelser, animeres til at gøre dette, fremfor at belaste de sociale systemer, der er presset økonomisk og personalemæssigt.

Den nødvendige politiske handling for at nedbringe gælden hos borgere og forebygge gældsopbygning skal afspejle dette. Redegørelsen viser samtidig, at der ikke er en nem løsning. Den anbefaler konkrete indsatser på flere fronter, hvoraf nogle er relativt nemme at gå til, mens andre skal ses i sammenhæng med det videre reformarbejde af velfærdsydelserne, skattesystemet og boligområdet.

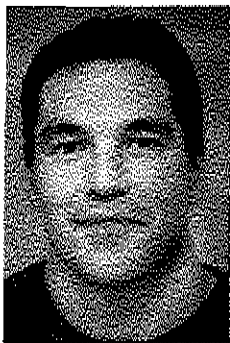
Som en del af anbefalingen lægges op til en forsøgsordning omkring øget rådgivningsindsats, som et muligt middel til at gøre noget med restanceproblematikken for at få høstet erfaringer i en grønlandsk

sammenhæng. Redegørelsen påviser, at en øget rådgivningsindsats ikke kan stå alene, og ikke nødvendigvis er det initiativ, som er mest påtrængende i bestræbelserne på at forebygge og nedbringe de store restancer.

Redegørelsen har været sendt i høring og bemærkninger søgt indarbejdet, ligesom der har været afholdt en workshop for at konkretisere anbefalingerne på området.

Naalakkersuisut vil sammen med andre relevante parter, herunder kommunerne, boligselskaberne og den finansielle sektor søge at følge konkret op på redegørelsen i forlængelse af afleveringen til Inatsisartut.

God læselyst!

Aqqaluaq B. Egede

Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter

Executive summary

Denne redegørelse om gæld og gældsafvikling udgør opfølgningen på et beslutningsforslag på EM 2015 om, at Naalakkersuisut pålægges at udarbejde en redegørelse, der vurderer muligheden for at etablere en institution, der skal rådgive og hjælpe folk med personlig økonomisk gæld. Formålet skal være at tilbyde gratis rådgivning fra relevante fagfolk til borgere med gæld med henblik på at få afviklet gælden.

Redegørelsen søger samtidig at belyse baggrunden for de store restancer i samfundet og at rubricere disse i forhold til typen af restancer, hvilke indkomstgrupper, der har restancer, geografiske forhold og sammenhængen med lovgivningen på området.

Redegørelsens afsnit 2. Data og viden om gældsproblematikken viser, at der er en omfattende gæld til det offentlige på en lang række områder, og at det er størstedelen af borgerne i samfundet, der har en eller anden form for gæld til det offentlige. Der redegøres nærmere for de forskellige former for restancer i afsnittet, som blandt andet opgøres med afsæt i borgernes indtægter, geografiske tilhørsforhold, alder mv.

En meget stor del af restancerne stammer fra underholdsbidrag (a-bidrag), men der er også betydelige restancer på en lang række andre områder, herunder a-skatter, forældrebetaling til anbragte børn, ESU, huslejer, renovation og hjælp mod tilbagebetalingspligt.

Redegørelsen vider, at der er brug for en differentieret tilgang, når der skal findes løsninger til at nedbringe problemet. Den anbefaler, at sætte ind i henholdsvis forhold til gruppen, som ikke har betalingsvilje på trods af en betalingsevne, dels til gruppen der har en betalingsvilje, men ikke betalingsevne.

Sidstnævnte gruppe har de største restancer samlet set. Derfor bør spørgsmålet om nedbringelse af gæld ikke ses uafhængigt af løsning af sociale problemer, herunder sikring af en større økonomisk lighed med et løft af lavindkomstgruppen og deraf følgende behov for og gennemførelse af reform af velfærdsydelse, skattesystemet og boligområdet. Redegørelsen har særlig fokus på løsning af problemerne med store huslejerestancer, idet disse kan have vidtrækkende sociale konsekvenser for den enkelte, for boligselskaberne (og dermed de øvrige beboere) og samfundet under ét.

Redegørelsen omhandler også borgernes gæld til den private sektor, men her er det ikke muligt at skabe et tilsvarende overblik over restancernes omfang.

Redegørelsen viser endvidere, at administrationen omkring håndteringen af de samlet set meget store restancer og for enkelte områder vedkommende særdeles mange små restancer er yderst belastende. Dette gælder herunder i kommunerne, selvstyret, hos boligselskaberne og fogedmyndigheden. En sammenhængende strategi for at imødegå restanceproblemerne, en strømlining af betalingsformer og efterfølgende håndtering, når restancerne er opstået vil derfor kunne frigøre mange ressourcer til andre og mere fremadrettede formål hos de pågældende myndigheder og organisationer.

Som led i udarbejdelsen af redegørelsen har der været inddraget en lang række relevante interessenter, herunder på arbejdsgruppemøder, i en høringsfase og under en flerdages workshop i oktober 2016. Redegørelsen og dens anbefalinger bygger således på værdifulde bidrag og der har generelt været udvist en stor vilje og engagement, herunder også i forhold til et arbejde videre med anbefalingerne i forlængelse af den kommende politiske behandling af redegørelsen.

Konkret lægger redegørelsen op til at etablere en forsøgsordning omkring gældsrådgivning 1-2 steder i landet i samarbejde med boligselskaber, de pågældende kommuner, banker og andre relevante nøgleinteressenter, idet der foreslås udarbejdes en egentlig projektbeskrivelse med henblik på indgåelse af en konkret aftale herom samt sikring af en finansiering af et forsøgsprojekt i løbet af første halvår 2017.

I afsnit 6. Forslag til videre proces- og handlingsplan anbefaler redegørelsen endvidere en række andre tiltag, herunder konkret handling og iagttagelse af relevante hensyn i forhold til indarbejdelse i forhold til:

- det igangværende lovforberedende arbejde med llanngaassivik,
- forberedelsen af den kommende reform af offentlig hjælp, herunder afskaffelse af offentlig hjælp med tilbagebetalingspligt i henhold til § 28 i lov om offentlig hjælp eller begrænsning deraf,
- relevant tilpasning af lejeforordningen, herunder opfølgning på beslutningsforslag EM2016/60 om at sikre betaling af husleje på den sidste bankdag i måneden,
- eventuelt andre relevante tilpasninger af lovgivning, blandt andet for at sikre en bedre synkronisering mellem forfaldstidspunkt for offentlige ydelser og lønudbetaling, samt
- opdatering af Skattestyrelsen handlingsplan for nedbringelse af restancer, blandt andet for særligt at få løst problemerne med de stigende restancer på a-bidrag og få nedbragt problemerne med de mange, men små sager med restancer vedrørende renovering.
- Årlig afrapportering i opfølgning på fremdriften på området.

1. Indledning

1.1 Formel baggrund - om behandling af beslutningsforslaget EM 2015/96

På efterårssamlingen 2015 vedtog Inatsisartut følgende beslutningsforslag:

“Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at udarbejde en redegørelse, der vurderer muligheden for at etablere en institution, der skal rådgive og hjælpe folk med personlig økonomisk gæld. Formålet skal være at tilbyde borgere med gæld gratis rådgivning fra relevante fagfolk med henblik på at få afviklet gælden.

Formålet kunne desuden også være at arbejde med forebyggende indsats, eksempelvis gennem tilbud om undervisning i håndtering af privatøkonomi samt indebære en særlig indsats for at få afskrevet gæld, der ikke er realistisk at tilbagebetale.

Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af en sådan institutions arbejdsopgaver samt hvilke typer fagfolk, der med fordel kan tilknyttes, og hvad en sådan institution vil koste Landskassen årligt i driftsmidler. Redegørelsen skal være færdig inden efterårssamlingen 2016.”

I sit svarnotat til beslutningsforslaget fremkom Naalakkersuisut blandt andet med følgende:

“Udgifterne til en gældsrådgivningsinstitution er af forslagsstilleren estimeret til ca. 5 mio. kr. årligt, hvilket næppe er helt forkert, idet det jo afhænger af hvor stor institutionen skal være, og hvilken rejseaktivitet der skal tilknyttes. Det er efter Naalakkersuisuts opfattelse vigtigt at gældsrådgivningen foregår ved direkte møder, og ikke blot via telefon, med mere, hvorfor der må påregnes en del rejseaktivitet for at nå så mange debitorer som muligt. Det kan nævnes at de førnævnte ca. 284.000 sager er fordelt på ca. 30.000 enkelt individer, hvorfor den pågældende institution vil stå over for en kæmpeopgave.

Uanset en gældsrådgivningsfunktionens positive effekter, ville det være langt mere ideelt, hvis den enkelte borger ikke endte i en situation hvor man behøver hjælp til at håndtere sin gæld. Ilanngaassivik-systemet skulle gerne medvirke til at mange borgere fremover ikke kommer i en situation hvor gælden bliver uhåndterlig, men der udover bør man, fremadrettet, klæde borgerne bedre på i forhold til privatøkonomiske dispositioner, eksempelvis gennem mere og bedre undervisning i folkeskolens ældste klasser omkring disse emner.”

1.2 Sociale implikationer af gældsproblemer og afledte problemstillinger

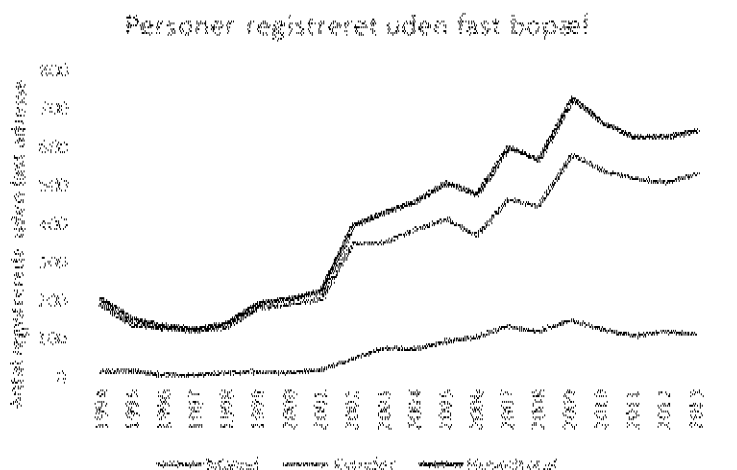
Dårlig økonomi og tiltagende gældsætning har store sociale konsekvenser for både familier og enlige borgere. De sociale konsekvenser kan være mange, herunder social udstødelse, udsættelse af bolig og efterfølgende hjemløshed, alkoholproblemer etc. Omvendt kan sociale problemer og manglende evne til at overskue ens egen økonomi medføre gældsætning, der kan medføre forværede sociale problemer.

Stigende antal personer uden fast bopæl

Som det fremgår af figur 1.1 har antallet af personer uden fast bopæl været kraftigt stigende, og dermed også de sociale problemer for mange. Billedet ser helt ens ud for udviklingen i antallet af personer uden fast adresse. Antallet af familier, der udsættes af deres bolig, har været stigende. En af årsagerne hertil er

antageligt, at der er blevet konsekvens ved manglende betaling, som følge af en strammere styring af området fra boligselskabernes side.

Figur 1.1: Antal registrerede uden fast bopæl

Kilde: Hjemløsheden i Grønland

De faktiske tal i figur 1.1 skal dog tages med et vist forbehold. Det er der flere grunde til:

- Datagrundlaget omkring folks bopæl er ikke særligt godt. Arbejdet med grunddata-programmet skal bidrage til at rette op herpå med etableringen af et mere retvisende adresseregister. Målet er at et adresseregister er etableret med virkning fra 2018.
- Der kan være incitament til, at personer ikke tilmelder sig folkeregisteret, hvis de er flyttet ind i et lejemål hos familie og venner, da dette vil kunne påvirke boligsikringens størrelse hos disse.

Stigende og højt antal udsættelser

Tabel 1.1. Antal rykkere, ophævelsesbreve samt begæring om udsættelser (politibreve) for året 2015 samt antal realiserede udsættelser m. foged hos Iserit A/S og INI A/S

By	Rykkerbreve	Ophævelsesbreve	Politibreve	Udsættelser
I alt hele landet	22.786	4.573	1.661	255

Kilde: Iserit A/S og INI A/S

Antallet af familier, der udsættes af deres bolig antageligt typisk på grund af manglende betalingsevne, er i dag alt for højt, jf. tabel 1.1. I perioden 1.1.2015 til 31.12.2015 har alene A/S Boligselskabet INI oversendt 1.399 begæring om udsættelse, hovedsageligt på grund af manglende huslejebetaling. Gennemsnitligt i perioden 2005-2012 er der fremsendt 1.264 begæring om udsættelse til politiet årligt.¹ Dette giver et stort arbejdspress hos både boligselskaberne og politiet.

¹ Hjemløshed i Grønland, SBI 2013, s.187. Rapporten "Hjemløshed i Grønland" udarbejdet af SBI i 2013 peger på en lang række af sociale forhold og sociale begivenheder, der kan være udløsende for at såvel enlige som familier gældsættes og ender i genhusning og hjemløshed.

Langt fra alle udsættelsesbegæringerne effektueres, men der kan fra midten af halvfemserne registreres en stor stigning i antallet af personer uden fast bopæl og fast adresse. I midten af halvfemserne lå tallet således omkring hundrede personer, der ikke var registreret med fast adresse og bopæl, mens det i 2009-2013 har ligget på mellem seks og syv hundrede.²

Når en lejer bliver udsat af egen bolig af boligselskabet, tilbydes hustanden genhusning i et rum i en lejlighed, der deles med andre, og hvor køkken, toilet og bad deles med de andre beboere. Såfremt der er tale om en enlig, kan der stilles krav om, at man deler et værelse med andre. Selv om det grundlæggende er et socialt anliggende, betaler boligafdelingen for genhusningen i tre måneder. Herefter bortfalder boligafdelingens betaling for genhusningstilbuddet.

Ifølge Iserit A/S skyldes forskellen mellem ophævelsesbrev og faktiske udsættelser i Kommuneqarfik Sermersooq primært, at lejen betales i løbet af rykkerproceduren eksempelvis efter ophævelsesbrevet (enten af lejer selv eller af de sociale myndigheder). GE påpeger i sit høringssvar et *muligt* juridisk problem ved at den pågældende lejer i disse tilfælde får lov at blive boende, efter, at en ophævelsesskrivelse er sendt og modtaget. Til dette potentielle juridiske problem konstaterer Iserit A/S følgende: *"Skulle ophævelsen fastholdes skulle et meget stort antal lejere udsættes og politiet skulle foretage et meget stort antal udsættelser. Praksis er at ophævelsen ikke fastholdes, hvis lejer betaler. Målet er at incassere restancer, ikke at udsætte lejere"*.

Iserit A/S og INI A/S har til sammen anvendt ca. 7,0 mio. kr. til dette formål i 2015. Det er dog et åbent spørgsmål, om det er hensigtsmæssigt, at boligafdelingerne – og dermed de øvrige lejere – er de mest oplagte til at betale herfor, eller om der ikke mere er tale om en ren social opgave?

Selvstyret har på grund af behovet for genhusning i især Nuuk etableret et genhusningscenter, som af forskellige årsager står tomt, herunder har både INI A/S og Iserit A/S egne genhusningsboliger. Selvstyret er pt. i dialog med Kommuneqarfik Sermersooq om mulig alternativ anvendelse, eventuelt til et herberg for hjemløse.

MIO påpeger i sit høringssvar, at det kan påvirke børn og unges udvikling på flere måder, at de anbringes udenfor hjemmet eller genhuses, såfremt forældre eller omsorgsgivere udsættes af deres boliger.

MIO gør endvidere opmærksom på, at der er risiko for, at børn og unge genhuses sammen med voksne med misbrugsproblematikker og krænkende adfærd ved en genhusning sammen med andre familier. Dette kan have en stor negativ effekt på børnenes trivsel, sundhed og udvikling. Mange børn oplever også, at blive stigmatiseret af deres omgivelser, hvilket kan medføre følelser af skam og skyld. Genhusning påvirker også hverdagens stabilitet, og børn og unge er nødsaget til at flytte hver 2.-3. mdr. Børn, der ikke genhuses med sine forældre, risikerer at blive anbragt udenfor hjemmet, hvilket er et massivt indgreb i et barns liv, som kan påvirke barnet mange år fremover.

Iserit A/S har oplyst følgende om genhusning. Ultimo 2015 var 10 personer /husstande genhuset med denne fordeling på byer:

² Ibid

Genhusning ultimo 2015	
Nuuk	2
Paamiut	4
Tasiilaq	3
Ittoqqo	1
I alt	10

Tilsvarende har Ini A/S oplyst følgende:

Genhusninger 2015	
Nanortalik	6
Qaqortoq	26
Narsaq	38
Paamiut	10
Nuuk	5
Maniitsoq	15
Sisimiut	1
Kangaatsiaq	0
Aasiaat	10
Qasiglanguit	18
Ilulissat	24
Qeqertarsuaq	0
Uummannaq	0
Upernavik	1
Qaanaaq	0
Tasiilaq	0
Ittoqqortoormiit	0
I alt for 2015	154

Forskellen mellem de 218 udsættelser og antallet af genhusninger (255) skyldes antageligt, at de pågældende selv har fundet et andet sted at bo efter udsættelsen.

Årsagerne til de økonomiske forhold, der for mange fører til gældssætning, udsættelser af egen bolig og for nogen til hjemløshed i længere tid, er formentlig flere, herunder sociale begivenheder som arbejdsløshed, skilsmisse, dødsfald i familien, arbejdsskade etc. og vanskelige sociale forhold generelt, såsom lav og svingende indtægt, manglende evne til at overskue egen livssituation o.l.

MIO påpeger i sit høringssvar til redegørelsen, at en analyse af området for hjemløshed og genhusning kan muliggøre mere målrettede sociale lokale indsatser, herunder en afdækning af, hvad der ligger til grund for de store forskelle i antallet af genhusning i de forskellige byer. GE finder det ligeledes væsentligt, at problemer med genhusning ikke lægges over på udlejerne, men at der her er tale om en opgave for de sociale myndigheder, der skal varetage de udsatte restanters interesser i såvel den forebyggende indsats imod udsættelser som den efterfølgende assistance i relation til boligproblematikken, når restanter udsættes.

Af en rapport om udsættelser i Danmark fra 2008(SFI) fremgår, at 75 pct. af de udsatte beboere vurderer, at de ikke selv er i stand til at administrere deres økonomi.³ Rapporten om hjemløshed i Grønland peger i samme retning.

Der er derfor behov for en forstærket og mere synlig forebyggende indsats på mange planer. Der kan herunder være brug for særlige funktioner, som målrettet kan yde gældsramte borgere økonomisk, juridisk og social rådgivning, ligesom det planlagte Ilanngaassivik vil kunne bidrage til at forebygge restancer.

I tekstboks 1.1 er der gengivet en konkret case, som skal illustrere, at gælds- og restanceproblematikken, ikke kun kan reduceres til statistikker og spørgsmål om økonomiske incitamentsstrukturer. I mange sager kan der være tale om komplicerede, sociale sager, som kræver en målrettet offentlig indsats for at undgå, at problemerne går videre til næste generation.

Tekstboks 1.1 - case

NN

Kvinde – 51 – enlig

Fra bolig til uden bolig

Fleere begivenheder medførte, at NN fik svært ved at klare sig:

”Jeg kunne ikke finde min lillebror. Det viste sig, at han lå i et lghus i Danmark. Så var der en af mine nærmeste venner. Han tog mig med vold, og ikke ret længe efter det, så døde han, og inden at retssagen kom i gang. Der skete en masse ting, og så kunne jeg heller ikke styre min økonomi. Jeg begyndte at drikke, og pengene gik til alkohol”, siger hun.

Hun havde derfor ikke penge til huslejen, og blev sat ud af sin bolig. Det var i 2006.

Hun havde prøvet at få hjælp fra kommunen. ”Det var min egen fejl, at det gik galt, men jeg prøvede at råbe dem [kommunen] op, at jeg havde brug for hjælp. Det begyndte allerede efter, at min datter blev født, og så efter min søns fødsel. Der tror jeg nok, at jeg havde en fødselsdepression”. Hendes børn er født i 1980'erne.

Kilde: Hjemløshed i Grønland, SBI 2013, s. 133

³ ”Hvorfor lejere bliver sat ud af deres bolig og konsekvenserne heraf”, SFI 2008.

2. Data og viden om gældsproblematikken

2.1 Regelsæt vedrørende lovgivning på restanceområdet

Afskrivningsprincipper i selvstyret

Manglende betaling

Grønlands Selvstyres enheders afskrivninger foretages i henhold til selvstyrets regnskabsinstruks og skal foretages senest 6 måneder efter fordringen er forfaldet til betaling.

Overdragelse til Skattestyrelsen

Såfremt tilgodehavendet ikke er betalt eller kun betalt delvis, overdrages fordringen til Skattestyrelsen med henblik på inddrivelse. Ligeledes skal tilgodehavender overdrages til Skattestyrelsen, såfremt det konstateres, at debitor er gået i betalingsstandsning, gået konkurs eller afgået ved døden.

Når en enhed overdrager sine ikke betalte fordringer til Skattestyrelsen, skal enheden afskrive de pågældende fordringer.

Det juridiske krav overfor skyldner bibeholdes af Skattestyrelsen, som koordinerer sagen overfor skyldner, og eventuelt Retten i Grønland og Grønlands Landsret. Inddrivelse af restancer vil typisk ske gennem løntræk, modregning, udlæg med videre.

Eventuelle indbetalinger på fordringer som er overdraget til Skattestyrelsen tilfalder landskassen og ikke den enkelte enhed.

Konkurser, gældssanering og dødsbosager

I forbindelse med afslutning af konkurs- gældssanerings- og dødsbosager ved Retten i Grønland, hvor der i boet ikke opnås fuld dækning af restancerne, afskrives det manglende beløb af Skattestyrelsen.

Uerholdelige krav og forældelse

Hvis det skønnes, at en restant på ingen måde har mulighed for at afdrage på sin gæld nu eller fremover, er der mulighed for at få eftergivet gælden. Dette kan ske, enten via Skattestyrelsen, såfremt gælden alene omfatter skatter, eller via Retten i Grønland (gældssanering). Situationer, hvor almindelig budgetplanlægning kan tilvejebringe de nødvendige midler er ikke omfattet af gældssanering. Hertil kommer, at opstart af en gældssaneringsproces ved domstolen ved mindre gældsforhold er en forholdsvis dyr løsning for samfundet.

Ligeledes kan betalingsevnen hos den enkelte skyldner være så beskeden, at restancen når at blive forældet. I sådanne tilfælde vil Skattestyrelsen normalt ikke foretage afbrydelse af forældelsen, da hverken kreditor (selvstyret) eller debitor (skyldner) vil have glæde af dette. I sådanne tilfælde vil Skattestyrelsen afskrive restancen.

Endelig kan det ske, at Skattestyrelsen modtager fordringer/tilgodehavender til inddrivelse, som ligger meget tæt på det tidspunkt, hvor de forældes. I sådanne tilfælde kan det ske, at der nås at foretage forældelsesafbrydende foranstaltninger.

Kommunale afskrivningsprincipper & overvejelser om behov for ændringer

Kommunerne varetager opkrævningsopgaven for egne fordringer. Når betalingsfristen er overskredet, oversendes fordringen til inddrivelse/Skattestyrelsen via inddrivelsesmyndighedens system. Dette er typisk 2 uger efter betalingsfristen er overskredet.

Når kommunerne eller andre fremsender en fordring til inddrivelse hos Skattestyrelsen afskrives de nødvendigvis ikke ude i disse enheder. Skattestyrelsen forsøger naturligvis at inddrive disse fordringer, på lige fod med selvstyrets egne fordringer. Inddrives fordringen sendes beløbet til den pågældende fordringshaver (kommuner med flere), og sagen afsluttes.

Konstaterer Skattestyrelsen, at det ikke er muligt at inddrive fordringen, tilbagesendes fordringen til fordringshaver med besked om, at fordringen ikke kan inddrives. Kommuner med flere er således orienteret om at fordringen ikke kan inddrives, men hvorledes fordringshaver efterfølgende behandler fordringen er ikke ensartet. Dette er ikke Selvstyrets opgave, men en opgave for fordringshavere i samarbejde med sin revision at fastlægge en praksis for, hvorledes sådanne sager behandles.

Tidligere undersøgelser viser, at der ikke er en ensartet håndtering i kommunerne i forhold til, hvornår der foretages afskrivninger på restancerne. Nogle kommuner afskriver således kun en gang om året, mens andre tager afskrivninger op flere gange om året.

Afskrivninger foretages typisk, når det vurderes, at:

- fordringen er forældet
- skyldneren ikke længere har betalingsevne – f.eks. pensionist uden indtægter ud over pensionen
- skyldneren er gået konkurs
- dødsbo er afsluttet uden værdier til kreditor

Det må umiddelbart forventes, at der er mulighed for at nedbringe restancemassen ved at få afskrevet forældede og ikke-inddrivelige restancer.

Der eksisterer ikke egentlige regler i lovgivningen eller i administrationshåndbogen for kommuner m.v., som fastlægger, hvornår et tilgodehavende skal afskrives. Der kan være tale om relativt store beløb, som må afskrives. Kommune Kujalleq har de senere år eksempelvis afskrevet for cirka 700.000 kr. i gennemsnit pr. år.

Det må antages at god regnskabspraksis er, at tilgodehavender afskrives, når det ikke længere er sandsynligt, at tilgodehavendet vil blive indbetalt, eksempelvis ved forældelse, dødsbo m.v.

Det fremgår af rapporten *“Evaluering af opgavevaretagelse og organisering på området for inddrivelse af offentlige restancer”*, der blev færdiggjort af BDO i april 2014, at et efterslæb i afskrivningerne er med til at holde restancemassen på et højt niveau.

Der er således mulighed for at nedbringe restancemassen til et mere reelt niveau ved at sikre en opdateret afskrivning, særligt i kommunerne.

Rapporten anbefaler, at kreditorerne, herunder særligt kommunerne, reviderer deres forretningsgange og praksis i forhold til afskrivninger på restancer.

I henhold til Administrationshåndbogen for kommuner, skal afskrivninger bogføres i driftsregnskabet. Såfremt det ikke medfører andre uhensigtsmæssigheder, kan det overvejes, at der i forbindelse med

udarbejdelse af den kommende budget- og regnskabslov indføres hjemmel til, at afskrivninger for eksempel fremover skal foretages over balancen, som foreslået af Kanukoka.

Det er imidlertid ikke uproblematisk at foretage afskrivninger systematisk over status. Det kan føre til, at de kommunale regnskaber over en årrække vil komme til at udvise pænere resultater, end der reelt er tale om.

Dette risikerer at skjule et økonomisk holdbarhedsproblem. Der vil formentlig også kunne være en tendens til ikke at tage opkrævningen af restancer så alvorligt som ønskeligt, ligesom der måske kan blive tendenser til, at man budgetmæssigt bibeholder restanceskabende ordninger som eksempelvis månedlige betalinger af renovationsafgifter. I tilslutning hertil vil der komme et behov for likviditetsfremskaffelse/lånoptagelse, selv om de kommunale regnskaber på overfladen ser ud til at være OK med balance over en årrække.

Forud for strukturreformen var det et problem, at nogle kommuner havde opbygget store tilgodehavender med en meget lav bonitet. De nye kommuner startede derfor med at have balancer, der var kunstigt pumpet op. Omvendt var gældsproblemerne undervurderet i et par af de nye kommuner, hvilket det tager år at få gjort noget ved.

En anden og mere oplagt mulighed er derfor at tydeliggøre afskrivningerne ved at opgøre kommunernes resultat med en angivelse af *resultatet henholdsvis før og efter afskrivninger*.

2.2 Data om restancer og restanceudvikling

Tabel 2.1 viser udviklingen i restancer til det offentlige i perioden 2011-16 i antal sager og i samlet beløb.

Tabel 2.1. Udvikling i restancer til det offentlige, 2011-2016

	Jan. 2011	Jan. 2012	Jan. 2013	Jan. 2014	Jan. 2015	Jan. 2016	2011-2015
Antal sager							
Underholdsbidrag	64.293	63.108	64.531	69.273	69.939	72.800	Ændring i pct. 13,2%
Restskatter	13.624	5.092	4.457	4.488	3.615	1.573	-88,5%
ESU	111	109	103	98	96	92	-17,1%
Husleje	11.223	7.336	7.349	7.767	7.424	6.358	-43,3%
Div. kommunale restancer	18.568	16.781	17.697	20.699	13.706	18.311	-1,4%
Hjælp med tilbagebetalingspligt	6.664	5.758	5.562	5.872	5.470	5.581	-16,3%
Studielån	794	671	648	1.209	1.001	956	20,4%
Daginstitutioner	20.763	18.443	18.139	21.650	20.636	22.774	9,7%
Renovation	69.404	61.316	68.378	91.215	89.080	100.273	44,5%
Div. Selvstyrestancer	1.181	1.520	2.218	5.245	5.060	5.606	374,7%
Boligstøttelån	144	458	358	308	298	242	68,1%
Selvbyggerlån	601	591	509	462	458	390	-35,1%
El/vand	9.545	8.106	6.614	9.960	10.226	8.972	-6,0%
Forældrebetaling anbragte børn	9.135	14.245	16.863	20.525	21.605	23.472	156,9%
Nordiske krav	1.331	1.562	1.576	1.446	1.295	1.225	-8,0%
Skatterenter	24.571	5	1.635	1.503	1.280	1.525	-93,8%
Kommunale erhvervslån	447	391	360	240	210	129	-71,1%
A-skat	1.156	433	2.296	2.379	2.597	2.462	113,0%
Selskabsskat	40	86	73	73	73	65	62,5%
Øvrige restancer	8.227	6.728	6.751	8.688	8.089	8.058	-2,1%
I alt	261.822	212.739	225.917	273.100	262.158	280.864	7,3%
Restancebeløb, mio. kr.							
Underholdsbidrag	262,6	272,6	289,2	324,5	328,9	344,3	31,1%
Restskatter	135,0	42,6	44,7	43,6	36,7	28,3	-79,1%
ESU	70,3	67,3	64,7	68,4	67,3	65,6	-6,7%
Husleje	62,4	59,6	64,7	77,6	76,5	68,8	10,3%
Div. kommunale restancer	51,6	37,4	39,5	41,0	37,8	38,4	-25,6%
Hjælp med tilbagebetalingspligt	26,6	25,4	25,1	26,3	24,9	26,2	-1,4%
Studielån	11,8	10,6	9,9	15,4	14,4	13,3	12,8%
Daginstitutioner	16,9	14,8	14,2	15,7	14,9	16,3	-3,8%
Renovation	16,9	16,7	18,3	24,9	24,6	30,0	77,5%
Div. Selvstyrestancer	9,3	13,8	12,4	22,3	22,5	25,8	176,7%
Boligstøttelån	4,7	24,6	18,2	17,8	29,1	13,6	191,5%
Selvbyggerlån	7,1	8,0	6,8	6,8	6,6	5,8	-18,0%
El/vand	5,6	4,7	4,0	4,5	4,3	3,9	-29,8%
Forældrebetaling anbragte børn	14,4	21,4	24,6	28,3	29,9	33,0	129,1%
Nordiske krav	22,6	25,7	24,1	23,1	20,9	18,0	-20,3%
Skatterenter	30,6	0,0	3,2	2,9	2,4	2,2	-92,8%
Kommunale erhvervslån	6,3	4,5	4,2	2,9	2,7	1,4	-77,7%
A-skat	16,7	42,5	43,3	43,0	42,7	30,8	84,6%
Selskabsskat	2,0	3,2	3,4	2,3	2,3	2,1	8,9%
Øvrige restancer	3,1	3,2	4,5	5,7	2,7	2,5	-19,9%
I alt	776,5	698,7	719,0	796,9	791,9	770,2	-0,8%

Kilde: Skattestyrelsen, ultimo marts 2016

Antallet af sager er samlet set vokset i hele perioden 7,3 % i perioden. Det samlede restancebeløb er derimod faldt med 6,5 %, opgjort i løbende priser.

Skattestyrelsen har foretaget en opgørelse, der viste, at der pr. 14. marts 2016 var 27.876 særskilte debitorer som var i restance. I dette tal indgår ikke debitorer, som på det pågældende tidspunkt var i restance til studielån, ESU eller BSU, som ikke er overdraget til inddrivelse.

Antallet omfatter såvel personer i Grønland, personer som er flyttet fra Grønland som selskaber og andre med GER-nummer.

Fradrages debitorer med GER nummer, var antallet af debitorer omkring 25.000 personer, hvilket skal sammenholdes med at antallet af personer over 17 år, udgjorde 41.934 ved årsskiftet 2015/2016.

Skulle alle disse debitorer være bosat i Grønland, svarer det til, at 60% af den voksne befolkning medio marts 2016 var i restance til det offentlige. Det er under alle omstændigheder tale om et meget højt tal, selv om en del af disse debitorer må antages faktisk ikke at have været bosiddende her i landet på opgørelsestidspunktet.

Denne udvikling dækker imidlertid over store udsving på de forskellige områder. Særligt vokser antallet af sager med restancer på renovation og underholdsbidrag.

På beløbssiden ses en stigning af restancemassen på underholdsbidrag, huslejer, diverse selvstyrerestancer, boligstøttelån og forældrebetaling til anbragte børn. Til gengæld ses et større fald i restancemassen på diverse kommunale restancer, skatterenter og især A-skatter. Det store fald i restancerne i A-skatter fra januar 2011 til januar 2012 skyldes ekstraordinære afskrivninger, som selvstyret foretog efter en kritisk gennemgang af inddrivelsessagerne på området i forlængelse af centraliseringen af inddrivelsesområdet.

Den seneste udvikling – siden januar 2016 viser, at der efter mindre fald i restancemassen det seneste år, igen er en stigende tendens. Det skal dog bemærkes at restancerne typisk er stigende i perioden januar til august, hvorefter de falder i perioden august til januar. Faldet skyldes primært modregninger i forbindelse med udbetaling af overskydende skat.

Stigningen fra januar 2016 til august 2016 skal primært tilskrives stigende hensættelser til tab på skatter samt stigninger i restancerne vedrørende underholdsbidrag og huslejer.

Endelig skal bemærkes at antallet af renovationsrestancer er steget med 13% siden januar 2016, så antallet af renovationssager nu udgør 113.730 sager - eller knapt 36% af samtlige restancesager.

I tabel 2.2. vises restancer på væsentlige områder, opgjort på forskellige indkomstgrupper ultimo marts 2016.

Tabel 2.2. Udvalgte restancer fordelt på indkomstgrupper i henholdsvis kr. og %, ultimo marts 2016

(tusinde kr.)	BSU	Daginstitution	Lejerestancer	Renovation	Restskat og			I alt
					Renter	Studielån	Underhold	
	Beløb i t. kr.							
Ingen indkomst	1.105	2.753	9.123	4.737	11.365	7.850	87.576	124.509
Under 50	2.443	4.011	15.279	5.513	3.169	928	64.940	96.283
50 -100	2.005	2.477	14.327	6.285	2.427	1.014	57.767	86.302

100 -150	2.370	2.677	11.548	6.368	3.547	1.054	46.325	73.889
150 - 200	915	1.469	7.171	2.828	2.190	399	33.579	48.552
200 - 250	1.143	1.050	4.126	1.741	1.007	649	22.824	32.540
250 - 300	1.061	974	2.491	1.100	1.644	614	14.689	22.573
300 - 400	857	877	2.060	1.134	1.119	228	12.495	18.770
400 - 500	606	220	1.029	358	898	262	5.121	8.494
500 og derover	89	103	344	229	207	83	5.497	6.552
I alt	12.594	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464

(tusinde kr.)	Restskat og							
	BSU	Daginstitution	Lejerestancer	Renovation	Renter	Studielån	Underhold	I alt
	Andel i pct.							
Ingen indkomst	8,8%	16,6%	13,5%	15,6%	41,2%	60,0%	25,0%	24,0%
Under 50	19,4%	24,1%	22,6%	18,2%	11,5%	7,1%	18,5%	18,6%
50 -100	15,9%	14,9%	21,2%	20,7%	8,8%	7,8%	16,5%	16,6%
100 -150	18,8%	16,1%	17,1%	21,0%	12,9%	8,1%	13,2%	14,3%
150 - 200	7,3%	8,8%	10,6%	9,3%	7,9%	3,0%	9,6%	9,4%
200 - 250	9,1%	6,3%	6,1%	5,7%	3,7%	5,0%	6,5%	6,3%
250 - 300	8,4%	5,9%	3,7%	3,6%	6,0%	4,7%	4,2%	4,4%
300 - 400	6,8%	5,3%	3,1%	3,7%	4,1%	1,7%	3,6%	3,6%
400 - 500	4,8%	1,3%	1,5%	1,2%	3,3%	2,0%	1,5%	1,6%
500 og derover	0,7%	0,6%	0,5%	0,8%	0,6%	0,6%	1,6%	1,3%
I alt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kilde: Skattestyrelsen, ultimo marts 2016

Tabellen viser, at hovedparten af restancerne til det offentlige er koncentreret i gruppen af borgere med ingen eller meget lave indkomster:

- Ca. 60 % af restancerne er således at finde blandt borgere med en årlig indkomst op til 100.000 kr.
- Knap 25 % af restancerne er at finde blandt borgere med en årlig indkomst på mellem 100.000 kr. og 200.000 kr.
- De resterende ca. 15 % af restancerne er at finde blandt borgere med en årlig indkomst på over 200.000 kr. årligt.

Der er dog en vis forskel på dette mønster mellem de forskellige restancetyper. Eksempelvis er der relativt større restancer fra BSU og underholdsbidrag blandt borgere med en årlig indkomst på over 250.000 kr.

Tabel 2.3 viser fordelingen af restancen fordelt på alder på forskellige restancetyper.

Tabel 2.3. Udvalgte restancer fordelt på køn og alder, ultimo marts 2016

	BSU	Daginstitution	Leje-restancer	Renovation	Restskat og renter	Studielån	Underhold	I alt
	Antal personer -							
Mænd	132	514	1.445	3.431	402	425	3.956	10.305
Kvinder	47	1.981	1.393	2.148	103	376	876	6.924
Uoplyst		2	7	203				212
18-24 år		273	199	167		87	142	869
25-29 år		509	313	349	33	114	401	1.718
30-34 år		622	383	503	35	122	668	2.335
35-39 år	8	457	307	504	51	127	701	2.153
40-44 år	25	247	283	511	58	81	650	1.835
45-49 år	32	237	366	785	54	88	823	2.385
50-54 år	37	105	414	838	68	98	662	2.222
55-59 år	36	29	260	658	54	63	389	1.489
60-64 år	21	12	141	471	52	17	207	921
65 år og derover	20		185	793	100	4	180	1.282
Uoplyst eller under 18 år		6	14	203			9	232
I alt	179	2.497	2.845	5.782	505	801	4.832	17.441
	Beløb (tusinde kr.)							
18-24 år		823	2.436	380		564	3.494	7.701
25-29 år		2.430	6.337	1.140	132	1.029	14.870	25.934
30-34 år		4.449	9.140	2.231	230	1.571	38.805	56.441
35-39 år	424	3.930	7.102	2.567	2.763	2.293	59.266	78.331
40-44 år	2.152	2.082	6.265	2.955	1.566	1.299	57.501	73.819
45-49 år	1.945	1.888	10.157	4.683	3.514	1.688	77.981	101.855
50-54 år	2.832	788	10.929	4.873	3.343	2.039	51.663	76.467
55-59 år	2.570	147	7.389	3.704	5.188	1.844	27.646	48.487
60-64 år	1.614	51	3.980	2.681	2.695	345	12.940	24.305
65 år og derover	1.058		3.391	3.780	8.142	406	6.568	23.346
Uoplyst eller under 18 år		24	373	1.299			80	1.776
I alt	12.594	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464

NB: Grundet diskretionshensynet er personerne placeret i den nærmeste aldersgruppe, når antallet er tre eller derunder. Beløbene er ligeledes placeret i den nærmeste aldersgruppe.

Kilde: Skattestyrelsen

Det fremgår af tabel 2.3, at gruppen af 45-49 årige samlet set har den største gæld, og at denne er særlig stor med hensyn til underholdsbidrag. De største lejerestancer findes i aldersgruppen 40-49 år, ligesom gruppen i alderen 30-34 år har store lejerestancer.

Tabel 2.4 viser fordelingen af restancen i forhold til en kommunevis opdeling opgjort på antal personer og i beløb.

Tabel 2.4. Udvalgte restancer fordelt på kommuner, ultimo marts 2016

	BSU	Daginstitution	Lejerestancer	Renovation	Restskat og renter	Studielån	Underhold	I alt
	Antal personer -							
Kommune Kujalleq	24	309	467	866	29	68	537	1.719
Qeqqata Kommunía	11	242	472	533	25	74	611	1.497
Qaasuitsup Kommunía	60	903	663	2.636	76	124	1.196	4.282
Sermersooq, Vest	23	708	848	699	86	222	1.157	2.861
Sermersooq, Øst	56	162	221	559	17	17	376	999

Uoplyst / Uden for kommunerne	5	173	174	489	272	296	955	2.135
I alt	179	2.497	2.845	5.782	505	801	4.832	13.493
----- Beløb i tusinde kr. -----								
Kommune Kujalleq	2.101	997	14.976	3.931	2.584	686	42.921	68.196
Qeqqata Kommunia	1.030	993	10.436	2.598	2.571	582	38.758	56.968
Qaasuitsup Kommunia	3.110	6.538	15.621	15.932	10.199	1.109	93.931	146.442
Sermersooq, Vest	2.220	5.144	19.451	2.076	3.844	3.392	84.046	120.173
Sermersooq, Øst	3.956	1.700	4.040	3.637	222	197	36.883	50.637
Uoplyst / Uden for kommunerne	176	1.241	2.974	2.120	8.151	7.112	54.274	76.049
I alt	12.594	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464

Kilde: Skattestyrelsen, ultimo marts 2016

I tabel 2.5 vises restancerne pr. indbygger fordelt geografisk på kommuneniveau, dog med Kommuneqarfik Sermersooq opdelt i øst og vest. Tallene afslører meget store forskelle. Det skal bemærkes, at der kan være gengangere, så en skyldner har restance inden for forskellige poster.

Tabel 2.5. Gennemsnitlige restancer pr. indbygger fordelt på kommuner, ultimo marts 2016

	BSU	Daginstitution	Leje-restancer	Renovation	Restskat og renter	Studielån	Underhold	I alt
	----- kr. pr. indbygger -----							
Kommune Kujalleq	309	146	2.199	577	379	101	6.302	10.013
Qeqqata Kommunia	109	105	1.108	276	273	62	4.113	6.046
Qaasuitsup Kommunia	183	384	918	937	600	65	5.523	8.610
Sermersooq, Vest	116	269	1.017	109	201	177	4.396	6.286
Sermersooq, Øst	1.177	506	1.202	1.082	66	59	10.974	15.066

Kilde: Grønlands Statistik

Det mønster med store forskelle er endnu mere markant, når den geografiske opdeling samtidig holdes op mod forskellige typer af restancer, jf. tabel 2.6.

Tabel 2.6. Udvalgte restancer fordelt på kommuner i gennemsnit pr. skyldner, ultimo marts 2016

	BSU	Daginstitution	Leje-restancer	Renovation	Restskat og renter	Studielån	Underhold	I alt
	----- kr. pr. skyldner -----							
Kommune Kujalleq	87.554	3.226	32.069	4.539	89.102	10.084	79.928	39.672
Qeqqata Kommunia	93.610	4.104	22.111	4.874	102.831	7.868	63.433	38.055
Qaasuitsup Kommunia	51.840	7.240	23.562	6.044	134.203	8.943	78.538	34.199
Sermersooq, Vest	96.538	7.265	22.937	2.970	44.699	15.278	72.641	42.004
Sermersooq, Øst	70.649	10.493	18.282	6.507	13.068	11.615	98.094	50.687

Uoplyst / Uden for kommunerne	35.173	7.176	17.093	4.335	29.968	24.029	56.832	35.620
I alt	70.357	6.653	23.726	5.239	54.597	16.328	72.602	38.425

Tilsvarende viser tabel 2.7 fordelingen i restancemassen for henholdsvis byer og bygder.

Tabel 2.7 Udvalgte restancer fordelt på bosted, ultimo marts 2016

	BSU	Daginstitution	Lejerestancer	Restskat og			Underhold	I alt
				Renovation	renter	Studielån		
Beløb i tusinde kr.								
By	8.509	13.959	57.849	18.115	18.802	5.636	254.489	377.358
Bygd mv.	3.909	1.412	6.676	10.061	796	330	42.082	65.266
Uoplyst	176	1.241	2.974	2.118	7.975	7.112	54.243	75.839
I alt	12.594	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464
Andel i pct.								
By	67,6%	84,0%	85,7%	59,8%	68,2%	43,1%	72,5%	72,8%
Bygd mv.	31,0%	8,5%	9,9%	33,2%	2,9%	2,5%	12,0%	12,6%
Uoplyst	1,4%	7,5%	4,4%	7,0%	28,9%	54,4%	15,5%	14,6%
I alt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kilde: Skattestyrelsen, ultimo marts 2016

Antallet af borgere i bygderne udgjorde primo 2016 13,4 % af den samlede befolkning. Tabellen viser, at der generelt er stor forskel på fordelingen af forskellige restancetyper i forhold til byernes og bygdernes relative andel af befolkningen. Det er antageligt et spejl af underliggende strukturer. Eksempelvis udgør restancer på BSU en høj andel i bygderne, mens restancer fra restskat og renter samt på studielån er lave på borgere bosiddende i bygder.

2.3 Boligområdet

Boligområdet er af særlig interesse. Bliver en person udsat fra sin bolig på grund af restancer, kan dette have langtrækkende sociale følger for denne og vedkommendes familie. Derfor er der stor opmærksomhed og debat i medierne om denne problematik, selv om restancer på grund af manglende huslejebetaling udgør mindre end 10 % af de samlede restancer i samfundet.

Familier, der sendes til udsættelse af deres bolig, fordi de er i restance med huslejebetalingen, er dels plaget af gæld de ikke kan betale, dels mangler de i visse tilfælde kompetencer til at styre egen økonomi.

Udsættelse af egen bolig er en alvorlig social begivenhed særligt for børnefamilier, der kan have meget alvorlige sociale konsekvenser som ofte ses at føre til social deroute. En sådan situation kan betyde, at der må iværksættes en lang række sociale indsatser fra kommunens side. Der er derfor behov for at etablere en forebyggende indsats for at undgå de mange udsættelser.

Antallet af familier, der udsættes af deres bolig har været stigende henover årene. En del af årsagen hertil er, at der er blevet konsekvens ved manglende betaling, som følge af en strammere styring af området fra boligsekskaberne.

Særlig fraflytterrestancerne til boligselskaberne og det offentlige er i dag meget høje. Samtidig vurderer boligselskaberne det stort set umuligt at inddrive disse fraflytterrestancer, især på grund af manglende motivation til at betale restancerne (betalingsvilje). Restancerne til det offentlige andrager i dag omkring 1. mia. kr. Restancerne i boligselskaberne udgør 68,8 mio. kr. (ca. 7 % af disse), og skal i princippet dækkes af de øvrige beboere.

De restancer, som nogle lejere opbygger, belaster endvidere boligafdelingernes økonomi. Det betyder, at huslejerne er højere, end de behøver at være, og at der er færre penge til vedligeholdelse af boligerne.

Boligadministrator bruger mange ressourcer på at forsøge at inddrive restancerne. Disse ressourcer fordyrer administrationen – en administration, som den enkelte lejer betaler for. Lejere, som ikke kan betale deres restancer, risikerer at blive udsat af deres bolig.

Tabel 2.9 viser en restanceoversigt fra INI A/S ultimo 2015. Som det fremgår, er der stor forskel på restancernes gennemsnitlige størrelse byerne imellem i INI's boliger.⁴

Tabel 2.9. Restanceoversigt fra INI A/S ultimo 2015

Restanceoversigt INI - 31-12-2015		Almennyttige lejemål			
By	Antal lejemål	Aktive restancer	Fraflytter restancer	Restancer total	Restancer pr. lejemål
Nanortalik	328	1.246.850	6.245.672	7.492.522	22.843
Narsaq	382	1.724.047	11.309.407	13.033.454	34.119
Qaqortoq	927	2.575.903	12.712.086	15.287.989	16.492
Paamiut	383	696.200	6.681.471	7.377.671	19.263
Nuuk	2.009	3.445.751	13.520.118	16.965.869	8.445
Manlitsoq	738	867.510	8.498.222	9.365.732	12.691
Sisimiut	1.355	1.830.205	11.074.760	12.904.965	9.524
Kangaatsiaq	105	966.397	1.246.109	2.212.506	21.071
Aasiaat	791	1.916.745	8.623.992	10.540.737	13.326
Qasigiannugit	244	297.184	2.828.953	3.126.137	12.812
Ilulissat	971	1.560.564	6.305.430	7.865.994	8.101
Qeqertarsuaq	127	38.849	684.729	723.578	5.697
Uummannaq	213	217.557	1.103.779	1.321.336	6.203
Upernavik	144	330.064	1.177.779	1.507.843	10.471
Qaanaaq	119	431.188	225.383	656.571	5.517
Ittoqqortoormiit	14	8.378	129.664	138.042	9.860
Tasiilaq	14	112.695	834.047	946.742	67.624
Totaler	8.864	18.266.087	93.201.601	111.467.688	12.575

Kilde: INI A/S

Incassoarbejdet:

I henhold til landstingsforordning om boligudlejning udsender boligadministrator rykkere, og der foretages ophævelse af lejemål, hvis huslejen ikke betales, jf. tabel 2.10.

⁴ Opgørelser over restancetal i Iserit A/S og INI A/S omfatter ikke-betalt husleje, varme og vand samt istandsættelsesomkostninger og er ikke opgjort på samme tidspunkt som de lejerestancer, der er opgjort i tabel 2.2, hvor Skattestyrelsen er kilden. De to talsæt kan derfor ikke sammenlignes direkte.

Tabel 2.10. Antal rykkere, ophævelsesbreve samt begæring om udsættelser (politibreve) for året 2015 samt antal realiserede udsættelser m. faged hos Iserit A/S og INI A/S

By	Rykkerbreve	Ophævelsesbreve	Politibreve	Udsættelser	Rykkerbreve Pr. 1.000 lejemål	Udsættelser Pr. 1.000 lejemål	Bruttoindkomst pr. indbygger, 2014
Nanortalik	906	161	68	4	2.762	12	109.000
Qaqortoq	2.023	307	172	40	2.182	43	149.000
Narsaq	967	162	87	41	2.531	107	138.874
Paamlut	1.463	316	124	28	2.903	56	132.465
Nuuk	5.218	1.361	303	40	1.329	10	227.636
Tasiilaq	988	493	95	14	2.663	38	106.868
Ittoqqortoormiut	183	106	21	3	2.232	37	118.620
Maniitsoq	1.165	183	87	31	1.579	42	227.636
Sisimiut	2.804	375	154	12	2.069	9	148.197
Kangaatsiaq	234	42	24	0	2.229	0	175.764
Aasiaat	1.839	299	139	12	2.325	15	101.158
Qasigiannguit	686	115	57	10	2.812	41	143.246
Ilulissat	2.647	375	189	18	2.726	19	142.683
Qeqertarsuaq	247	34	18	0	1.945	0	165.228
Uummannaq	638	123	59	0	2.995	0	150.708
Upernavik	382	62	27	2	2.653	14	138.778
Qaanaaq	396	59	37	0	3.328	0	115.082
I alt hele landet	22.786	4.573	1.661	255	2.012	23	168.687

Kilde: Iserit A/S & INI A/S

I tilfælde af udsættelse rekvireres politiet, såfremt den tidligere lejer ikke selv forlader lejeboligen, når lejeforholdet er ophørt. Det stigende antal sager giver et stort arbejdspress for politiet, som har ansvaret for fagedforretninger. Det er politiets opgave at efterprøve fundamentet i henhold til retsplejeloven, forinden der eventuelt gennemføres en udsætning af en lejer. I den forbindelse er det vigtigt, at der er en høj og ensartet kvalitet af det materiale, som tilgår politiet for at sikre en hensigtsmæssig sagsbehandling i relation til borgeren og indirekte boligselskabet og de sociale myndigheder. Tabel 2.10. belyser arbejdsomfanget.

Politiet kan som fagedmyndighed i henhold til retsplejelovens § 633, stk. 3 nægte at imødekomme en anmodning om udsættelse af en lejer, hvis lejeren eller lejernes hushold kommer til at stå uden bolig og forholdene i øvrigt taler imod at gennemføre udsættelsen. Herunder kan det have betydning om husholden tæller et eller flere børn.

Det fremgår af ovenstående, at udsendelse af ophævelsesbreve i langt de fleste tilfælde medfører lejerbetaling – enten af lejer selv – eller ved betaling fra de sociale myndigheder. Hermed undgås udsættelsen. Rykker-proceduren bidrager til at afdække betalingsvilje contra betalingsevne, idet kommunens sociale myndigheder kontaktes, inden der foretages udsættelse, så der kan foretages en vurdering, om der skal ydes økonomisk hjælp.

Der er stor forskel på, hvor stor en andel af borgere, der får rykkerbreve, som faktisk ender med en udsættelse. Eksempelvis var der 40-41 udsættelser i henholdsvis Narsaq, Qaqortoq og Nuuk, mens det bagved liggende antal rykkerbreve var mere end fem gange så højt i Nuuk end i Narsaq og mere end dobbelt så højt i Nuuk som i Qaqortoq.

Årsagerne til disse forskelle mellem byerne kan være mangeartede, herunder

- Dårlig økonomi, som blandt andet kan ses ved
 - Forskelle i indkomst pr. indbygger i de respektive byer
 - Forskelle i gæld pr. indbygger
- Forskellige sociale forhold, der eksempelvis kan udmønte sig i negativ social arv og forskellige holdning til prioriteringer omkring privatøkonomi, misbrugsproblemer mv. acceptabel adfærd
- Uensartet administrationspraksis på området byerne imellem.

I tekstboks 2.1 gengiver resultater fra en nærmere undersøgelse af udsættelsesproblematikken omkring Narsaq med afsæt i en rapport fra november 2015.

Tekstboks 2.1 Belysning af udsættelsesproblematikken omkring Narsaq

Belysning af udsættelsesproblematikken - Arbejdsgruppe i Kommune Kujalleq

Kommune Kujalleq og Departementet for Boliger, Byggeri og Infrastruktur har haft nedsat en arbejdsgruppe, der skulle belyse udsættelsesproblematikken i Kommune Kujalleq, her især Narsaq by. Arbejdsgruppen undersøgte boligrestanceproblematikken i primært Narsaq, men også i de øvrige bosættelser i kommunen for at fremkomme med anbefalinger til at sikre, at huslejerestancer ikke fremtidigt opstår. Analysen og dens anbefalinger blev udgivet i november 2015.

Analysen gav følgende konklusioner:

Huslejen i de offentlige boliger i Narsaq ligger over landsgennemsnittet. Den høje husleje skyldes primært boligafdelingernes dårlige økonomi. Boligafdelingerne i Narsaq (og flere andre boligafdelinger i Grønland) lider under dårlig økonomi.

Det skyldes bl.a.:

1. Store tab på restancer
2. Store lejetab på tomgangsboliger
3. Selvstyrets boliger - store udgifter til vedligeholdelse
4. Selvstyrets boliger - store driftsudgifter til ejendomsfunktionærer
5. Kommunens boliger – store udgifter til kapitalafkast

Ad 1. Der er tilsyneladende en manglende betalingsvilje hos lejerne. Selv lejere med relativt store husstandsindkomster nægter at indgå afdragsordninger, hvilket medfører store tab for boligafdelingerne.

Kommunen vurderer i nogle tilfælde, at der er sociale årsager som gør, at lejere med restancer ikke kan udsættes. Dette medfører stigende restancer og tab for boligafdelingerne.

I Landstingsforordning nr. 9 af 5. december 2008 om ændring af landstingsforordning om leje af boliger, §74 stk. 7 blev der indført en ordning om udligning af lejetab og tab

på restancer mellem alle boligafdelinger. Denne ordning anvendes ikke, hvilket belaster boligafdelingerne i Narsaq, fordi de har store tab.

Ad 2. Der er ingen huslejeindtægter fra ca. 26% af kommunens boliger og ca. 12% af Selvstyrets boliger (ikke medregnet en-familie huse). Dette skyldes dels at der er for mange boliger, og dels at flere boliger anvendes til genhusning, hvor der ikke betales husleje.

Boligafdelingen betaler således leje og forbrug for udsatte lejere, selv om der ikke er et lovkrav om dette. Yderligere kan der gå flere år inden genhusede lejere flytter/sættes ud hvilket betyder at lejetabet i denne periode vokser betydeligt.

Ad 3. Mange af Selvstyrets bygninger i Narsaq er opført i 1965-1971. Disse bygninger er generelt nedslidte og dårligt vedligeholdte. Bygningernes tilstand medfører store udgifter i boligafdelingen til vedligeholdelse.

Ad 4. Der er antageligt mulighed for at opnå besparelser i boligafdelingernes budgetter ved udbud af driftsopgaver.

Ad 5. Kapitalafkastet i kommunens boliger er større end i Selvstyrets boliger. Dette skyldes, at kommunens boliger er nyere og har kostet mere, derved bliver kapitalafkastet større.

Derfor fremkommer rapporten med anbefalinger om en række tiltag på følgende områder:

- **Sanering af dårlige og overskydende boliger – kan skabe positiv spiral**
- **Task force ved INI A/S – bedre samspil mellem INI A/S og lejere for at forebygge restancer**
- **Optimering af boligafdelingernes drift – nedbringe omkostninger og flytte det sociale ansvar fra de enkelte boligafdelinger til det offentlige**

Kilde: Kommune Kujalleq og Departementet for Boliger, Byggeri og Infrastruktur

Kommune Kujalleq formoder, at der kan være en sammenhæng mellem antal registrerede hjemløse, og det forhold, at det sted nogle af disse personer reelt bor, ikke ønsker, at de registrerer sig på adressen, fordi det derefter går ud over boligsikringsbetalingen. Kommunen har undersøgt en enkelt blok med relativt store lejligheder, hvor der kun er registreret få borgere, men hvor der (vel) reelt bor mange ikke-registrerede.

Kommunen har samtidig nogle hundrede registreret med bopæl på kommunekontoret, fordi de ikke kan opgive en adresse.

INI A/S vurderer, at rapporten ikke i tilstrækkelig grad får belyst konsekvenserne af forskellige indkomstforhold, sociale perspektiver og forholdet mellem sociale ydelser, lønniveauer og den sociale lovgivning og fortolkningen af samme. Disse forhold finder INI A/S udgør det væsentlige i det forholdsvis høje antal udsættelser i Narsaq.

Grønlandsbanken påpeger i sit høringssvar til redegørelsen, at de offentlige huslejer stadigvæk er en af de udgiftsposter, der generelt er under niveauet i sammenlignelige lande. Hertil kommer, at der er etableret tilskudsordninger til hustande med små indkomster, og husstande uden lønindtægt.

Restancernes omfang

Ultimo 2015 udgjorde de samlede, aktive restancer for både INI og Iserit i alt 37 mio. kr. De 37 mio. er restancer på aktive lejere, som endnu ikke er overdraget til inddrivelsesmyndighederne, mens de omtalte 68 mio. kr på side 9 er de huslejerestancer, der er overgivet til inddrivelse.

De fleste restancer er fra fraflytterestancer. Restancerne har i de seneste år generelt været stigende (dog med et mindre fald fra 2014 til 2015), jf. tabel 2.11:

Tabel 2.11. lejerestancer og udsættelser 2010-2015 i Iserit A/S og INI A/S.

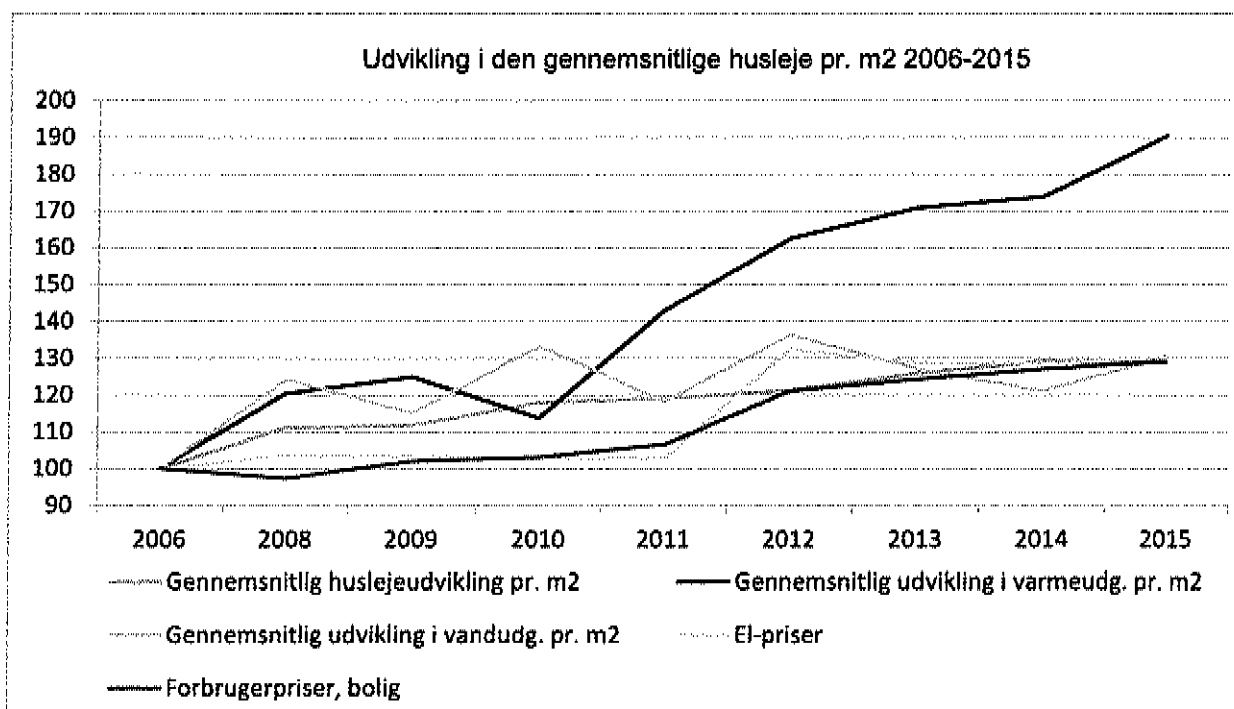
År	Aktive restancer	Rykkerskrivelser	Ophævelser	Realiserede udsættelser
	(mio. kr.)	Antal	Antal	antal
2010	23,55	23.971	2.863	182
2011	26,30	24.813	2.472	162
2012	33,84	27.107	3.731	116
2013	40,76	27.471	4.144	138
2014	42,39	26.313	3.605	161
2015	37,17	22.786	4.576	255

Kilde: Iserit A/S & INI A/S

Problemstilling omkring afregning af vand og varme

Når der ses på prisudviklingen af husleje, el, vand og varme, er det tydeligt, at huslejeandelen er steget mindre end el, vand og varme de seneste 10 år, jf. figur 2.1.

Figur 2.1. Udvikling i den gennemsnitlige husleje 2006-2015

Kilde: INI A/S

Både hos INI og Iserit A/S betales varme i de fleste lejemål via fællesmålere, mens resten har egen varmforsyning eller betaler direkte til Nukissiorfiit.

I nyere boliger er standarden, at der er opsat individuelle målere, hvor lejerne betaler direkte til Nukissiorfiit.

I størstedelen af INI og Iserits lejemål betales vandudgiften via et fælles fordelingsregnskab, mens resten betaler direkte til Nukissiorfiit. Også her gælder at i nyere afdelinger er standarden, at der er opsat individuelle målere.

Incassomæssigt er det en fordel, at der er opsat individuelle målere, idet manglende betaling her får hurtig konsekvens i form af lukning for leverance. Og i denne sammenhæng endnu vigtigere, vil lejeren ikke blive sendt til udsættelse pga. manglende betaling til Nukissiorfiit.

En anden fordel er øget omkostningsbevidsthed og formodentlig mindre forbrug, hvilket gør det mere overkommeligt at betale.

Der kan ikke være tilsvarende konsekvens ved manglende betaling for aconto varme og aconto vand, når boligadministrator sørger for betaling til Nukissiorfiit eller olieleverandør. Dette skyldes, at dette udlæg dækkes af boligafdelingerne og derefter søges opkrævet hos lejerne.

Da manglende betaling af aconto varme og aconto vand ikke medfører lukning for forsyningen, er der længere tid – rykkerforløb, ophævelse af lejemål m.v. – før konsekvensen af manglende betaling mærkes.

Incitamentet til besparelser er i mindre grad til stede, da man ved en kollektiv afregning er med til at betale for de andre lejere i forbrugsregnskabet.

Begge boligadministratorer arbejder på at få opsat individuelle måler op de steder, hvor bygningernes rørføring muliggør dette samt dér, hvor økonomien er til stede.

På FM 2016 har Inatsisartut vedtaget følgende beslutningsforslag om spørgsmålet (FM2016/53):

“Naalakkersuisut pålægges at udarbejde en redegørelse, som beskriver, hvordan der kan installeres individuelle varmemålere, hvor der nu sker kollektiv afregning, og løsninger på de tekniske udfordringer, der er forbundet med installation af individuelle varmemålere i den eksisterende boligmasse.

Redegørelsen skal afdække den bedste økonomiske og tekniske løsning for at installere individuelle varmemålere for alle borgere, der modtager varme fra Nukissiorfiit.

Redegørelsen skal beskrive de økonomiske konsekvenser for Nukissiorfiit ved ordningen. Endelig skal redegørelsen indeholde en tidsplan for, hvornår alle landets kedel- og varmecentraler er overdraget til Nukissiorfiit, fra hhv. INI A/S, selvstyrets boligafdelinger, Mittarfeqarfiit mfl.

Afslutningsvist skal redegørelsen indeholde en vurdering af, om forslaget medfører behov for ændringer i lejeforordningen, og såfremt dette gør sig gældende, et forslag til ændring af lejeforordningen i overensstemmelse med redegørelsens anbefalinger.

Redegørelsen skal omdeles senest 1. januar 2017"

Særligt omkring såkaldte fraflytterrestancer

Det ses som en væsentlig problemstilling, at betalingsviljen daler hos dem, som forlader deres lejemål med en restance.

I sådanne sager sendes sagen til incasso hos skattestyrelsen eller til incasso udenfor Grønland, hvis skyldner er flyttet ud af landet. Personer med fraflytterrestancer har i mange tilfælde også andre restancer. Det kan konstateres, at tempoet i Skattestyrelsens inddrivelse kan ikke følge med tempoet i nye fraflyttersager med restancer.

Fraflytterrestancerne har derfor en (systemisk) tendens til at vokse over tid. De udsatte mister deres bolig og kan først igen få en bolig, såfremt den gamle gæld betales.

Tomgangsproblematik

Begrebet tomgang er i daglig betydning tidsrummet fra en lejer fraflytter et lejemål indtil den ny lejer indflytter.

Da normal istandsættelse (og evt. istandsættelse af misligholdelse) som udgangspunkt sker uden for lejeperioden, kan tomgangsperioden opdeles i to perioder:

- Istandsættelseperiode, og
- tilbudsperiode, som er den tid der går fra udsendelse af tilbudsbreve til de ventelisteopnoterede, indtil boligen anvises, og nyt lejeforhold etableres.

Istandsættelsesperiode og tilbudsperioden er typisk overlappende, så udskrivning af tilbud starter, når der foreligger et estimat på, hvornår lejligheden er istandsat og klar til genudlejning.

Tomgangene er en naturlig afspejling af forholdet mellem boligudbud og boligefterspørgsel, ligesom der også er en relation til ventelstelængden (og ventetiden på en bolig). Boligadministrator og -ejer har en interesse i at holde tomgangen lav, da tomgang medfører lejetab.

Modsat medfører lav tomgang som følge af stort udbud en lav mobilitet på arbejdsmarkedet. Høj tomgang kan være et tegn på, at pågældende by eller størrelse lejlighed ikke efterspørges eksempelvis på grund af beliggenhed eller pris. En hensigtsmæssig national boligpolitik derimod kan bidrage til planlægning af det kommende boligmarked i forhold til udviklingen samt udbud og efterspørgsel.

I henhold til lejeforordningen skal udlejer i forbindelse med budgetlægningen indarbejde henlæggelser til lejetab. Disse henlæggelser er en del af de omkostninger, der i henhold til bestemmelserne om omkostningsbestemt husleje danner grundlaget for beregningen af den husleje, som lejerne i boligafdelingen betaler.

Mange tomgange (og lange tomgangsperioder) medfører således en højere husleje. En højere husleje medfører - alt andet lige - højere restancer som udlejer også skal fortage hensættelser til. Disse hensættelser skal også indarbejdes i huslejen.

Den samlede effekt kan blive en så høj husleje at lejerne – i muligt omfang – fraflytter boligafdelingen, hvorefter antallet af tomgange igen stiger. En boligafdeling kan således blive ramt af en ond cirkel, hvis omkostninger – alt andet lige – skal betales af de tilbageværende lejere med et opadgående pres på restanceniveauet som resultat.

De økonomiske udgifter som følge af restancer på boligområdet

Der foretages årligt hensættelser til tab på restancer, så restancerne minus disse hensættelser afspejler den faktiske værdi af aktivet lejer- og fraflyttertilgodehavender.

Hensættelserne udgør nu i alt 17,2 mio. kr. i Iserit A/S og i INI A/S boligafdelinger er der pr. 31.12.2015 hensat i alt 97,7 mio. kr. Afskrivninger foretages på grundlag af arvelovens § 37 (dødsbo uden arvinger). Der er i 2015 afskrevet knap 432 tus. kr. hos Iserit A/S og hos INI A/S ca. 5,4 mio. kr. Ved udsættelser er der ligeledes udgifter til rekvirering af politi (300 kr. pr. sag) og drift af udsættelsesboliger (knap 900 tus. kr. i 2015).

Disse omkostninger belaster boligforeningernes økonomi.

For lejere, der har en restance større end en måneds husleje, foretages en hensættelse svarende til den samlede restance. For fraflyttede med restance hensættes samlet 94% af den samlede restance.

Særligt om boligstøtte og realkreditlån til boligområdet

Der er også restanceproblemer på boligstøtteområdet. Tabel 2.12. viser en by-fordelt restanceoversigt i relation til boligstøttehuse ved udgangen af 2015.

Tabel 2.12. By-fordelt restanceoversigt i forhold til boligstøttehuse ultimo 2015.

By	Boligstøttehuse							
	Restanceoversigt INI - 31-12-2015	Antal huse	Restancer m/lån (stk)	Restancer m/lån (kr)	Antal debitorer	Restancer u/lån (kr)	Restancer total (kr)	Restancer pr. debitor (kr)
Nanortalik		178	73	2.409.906	117	1.997.085	4.406.990	37.667
Qaoqortoq		55	23	745.174	31	667.151	1.412.324	45.559
Narsaq		82	46	1.583.367	46	212.272	1.795.638	39.036
Paamiut		32	27	1.059.618	22	297.603	1.357.221	61.692
Nuuk		22	22	711.697	9	109.202	820.899	91.211
Maniitsoq		129	45	380.319	58	302.892	683.211	11.779
Sisimiut		97	42	945.647	49	1.319.689	2.265.337	46.231
Kangatsiaq		167	27	568.974	82	97.436	666.409	8.127
Aasiaat		88	54	754.324	31	213.867	968.191	31.232
Qasigiannguit		80	45	582.771	33	114.070	696.841	21.116
Ilulissat		119	34	123.628	14	0	123.628	8.831
Qeqertarsuaq		77	40	559.791	39	4.551	564.342	14.470
Uummannaq		336	87	1.734.213	177	889.316	2.623.529	14.822
Upernavik		523	164	1.168.503	174	1.540.612	2.709.115	15.570
Qaanaaq		94	18	893.190	43	117.636	1.010.827	23.508
Tasiilaq		280	116	2.274.529	155	751.070	3.025.600	19.520
Ittoqqortoormiut		55	35	2.469.257	28	218.232	2.687.489	95.982
Antal huse		2414	898	18.964.908	1.108	8.852.685	27.817.593	25.106

Kilde: INI A/S.

Som det fremgår af tabel 2.12 er der meget stor forskel på restancer pr. debitor. Forskellene kan ikke umiddelbart forklares.

Dette kan være relevant at gå nærmere ind i forbindelse med forberedelse af eventuelle reformer på boligområdet, der også omfatter boligstøttehuse og i det videre arbejde med rapporten.

I forhold til realkreditfinansiering af ejer og andelsboliger er der kun yderst begrænsede tab og panter i restancer her i landet, selv om restgælden er på flere mia. kr. Dette skyldes blandt andet en grundig kreditvurdering og at nye udlån kun sker til boliger, hvor der er god sikkerhed for, at pantets værdi ikke forringes. Det vil blandt andet sige, at disse lån kun ydes i større byer, idet der dog også kan etableres andelsboligforeninger på basis af realkreditfinansiering i en række mellemstore byer.

2.4 Særligt om underholdsbidrag

Landstingsforordning nr. 2 af 3. marts 1994 om udbetaling af underholdsbidrag, m.v. til børn, samt adoptionstilskud og Landstingsforordning nr. 3 af 12. juni 1995 om ændring af landstingsforordning om udbetaling af underholdsbidrag, m.v. til børn, samt adoptionstilskud regulerer udbetalingen af underholdsbidrag til eneforsørgende forældre.

Forskudsvis udbetaling af underholdsbidrag kan finde sted, når barnets forældre ikke samlever, eller at forsøgeren ikke samlever med den bidragspligtige.

Der søges om fastsættelse af bidrag i Nuuk hos Rigsombudsmanden, når barnets forældre er gift eller har været gift med hinanden og enten direkte til Rigsombudsmanden eller gennem det lokale politi, som handler på Rigsombudsmandens vegne i familieretlige spørgsmål, udenfor Nuuk. Bidragspligten afgøres i forbindelse med skilsmisse og separation som et vilkår i forbindelse med bevilling og af retten ved dom.

Hvis barnet er født udenfor ægteskab, fremsættes begæring overfor kredsretten på det sted, hvor den bidragsberettigede bor.

Når den ene af forældrene således er pålagt at betale underholdsbidrag, men ikke overholder sin betalingsforpligtelse til den forsørgende forælder, kan der ansøges om forskudsvist udbetalt underholdsbidrag.

Det forskudsvist udbetalte underholdsbidrag finansieres af landskassen. Selvstyret har herefter ansvaret for og opgaven med at inddrive de skyldige bidrag fra den part, der er pålagt at betale bidrag.

Langt de fleste bidragsydere, som er blevet pålagt at betale mindstesatsen, vil typisk inden pålægget, have en presset økonomi, hvorfor Skattestyrelsen desværre ser en stigning i denne type restancer. Inddrivelsen i Skattestyrelsen har kun lovhjemmel til at foretage tvangsinddrivelse, såfremt restantens økonomi kan bære dette (transgbeneficiet). Dette betyder, at restanten skal have penge nok, til at kunne opretholde et simpelt hjem og en beskeden levestandard. I praksis betyder dette, at en enlig person skal have et rådighedsbeløb på kr. 4.000 om måneden til opretholdelse af en beskeden levestandard. Dette er et lavt beløb. Til sammenligning forudsætter Finanstilsynet, at en enlig skal have mindst 5.000 kr. til rådighed efter betaling af faste udgifter for at kunne optage et banklån – og dermed kunne betale renter og afdrag på afvikling heraf efterfølgende.

Gældende lovgivning for området er:

Landstingsforordning nr. 2 af 3. marts 1994 om udbetaling af underholdsbidrag, mv. til børn samt adoptionstilskud, med ændringsforordning nr. 3 af 12. juni 1995 (grønlandsk) samt Lovbekendtgørelse nr. 1086 af 7. oktober 2014, med de ændringer, der følger af § 5 i lov nr. 1741 af 22. december 2015 (dansk).

I tekstboks 2.2 er indeholdt en beskrivelse af håndteringen af underholdsbidrag i forskellige nordiske lande.

Tekstboks 2.2 – underholdsbidrag i de nordiske lande

Børnebidrag i Danmark

Forskudsvis udbetaling af børnebidrag reguleres af bekendtgørelse af lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, LBK nr. 1095 af 07/10/2014.

Børnebidraget svarer til underholdsbidraget i Grønland. Børnebidrag er et bidrag, den ene forælder betaler til den anden, hvis de ikke bor sammen. Forældre har pligt til at forsørge deres børn, uanset om de bor sammen med barnet eller ej. Børnebidraget kan aftales indbyrdes mellem forældrene eller det kan fastsættes af statsamtet efter de gældende takster, hvor bidragets størrelse er afhængigt af den bidragspligtiges indkomst.

Bidraget udbetales som hovedregel til den forældrepart, hvor barnet har folkeregisteradresse. Det vil sige, at selvom der er fælles forældremyndighed og barnet bor lige meget hos begge forældre vil børnebidraget blive udbetalt til den forældrepart, hvor barnet har folkeregisteradresse.

Såfremt der ikke imellem forældrene kan opnås enighed om at fastsætte børnebidragets størrelse kan statsamtet fastsætte bidragets størrelse. Såfremt den bidragspligtige ikke betaler det aftalte bidrag eller ikke betaler rettidigt pålægges den bidragspligtige at betale børnebidrag af statsamtet, der herefter udbetaler bidraget forskudsvist og påtager sig opgaven med at indkræve bidraget.

De forskudsvist udbetalte børnebidrag finansieres af statskassen.

Underhållsbidrag Sverige

Underhållsbidrag svarer til det grønlandske underholdsbidrag.

For det svenske underhållsbidrag gælder, at der i udgangspunktet ikke skal betale bidrag, såfremt barnet bor lige meget hos begge forældre. Dog kan der fastsættes bidrag, hvis den ene part har en væsentlig højere indkomst end den anden forældrepart.

Parterne skal i princippet selv blive enige om underhållsbidragets størrelse, men kan få hjælp hertil af myndighederne. Der lægges således meget vægt på, at forældrene selv skal indgå en aftale.

Såfremt den bidragspligtige ikke betaler sit bidrag kan den bidragsberettigede ansøge om underhållsstød, der betales af Forsäkringskassan. Bidraget skal tilbagebetales af den bidragspligtige forældre.

Der kan også søges om underhållsstød, hvis man har en meget lav indkomst.

Barnebidrag og bidragsforskud i Norge

Børnebidrag svarer til det grønlandske underholdsbidrag og reguleres i Lov om barn og foreldre (barnelova).

Der lægges i norsk lov om børnebidrag ligesom i Sverige vægt på, at det i udgangspunktet er forældrenes ansvar at indgå en fælles aftale om børnebidragets størrelse. Hvis der ikke kan opnås enighed herom kan man få en retslig afgørelse og fastsættelse af bidraget. Bidraget fastsættes ud fra de faktiske omkostninger til barnets underhold.

Når barnet bor lige meget hos begge forældre modtager den med den laveste indtægt børnebidrag. I disse tilfælde beregnes hvor meget et barn i den pågældende aldersklasse koster. Den procentuelle forskel mellem forældrenes indtægter anvendes til at fastsætte, hvor meget de hver især skal dække af udgifterne.

Bidragsmodtageren kan anmode myndighederne om at opkræve børnebidraget. Såfremt den bidragspligtige ikke betaler bidraget kan der ansøges om bidragsforskud. Bidragsforskuddet er indtægtsafhængigt.

Udbetalingsmyndighederne beholder i dette tilfælde de børnebidrag, som der indkræves, idet den del af børnebidraget, der eventuelt overstiger bidragsforskuddet udbetales til den bidragstilkendte.

Bidragsforskud finansieres af staten.

Børnebidrag Island

Ifølge islandsk lov er ethvert barn sikret en minimumsforsørgelse. Den part, der står for barnets løbende forsørgelse, har ret til at modtage børnebidrag fra den anden forsørgelsespligtige forældre efter forudgående afgørelse af sysselmanden eller efter aftale stadfæstet af denne.

Børnebidraget tilhører barnet, men den forsørgende part modtager betalingen og anvender den til at forsørge barnet. Børnebidrag betales, indtil barnet fylder 18 år. I visse tilfælde betales der endvidere uddannelsesbidrag fra barnet er 18 og til det fylder 20. Børnebidraget for ét barn udgør kr. 21.657 (Islandske kroner)⁵ om måneden fra januar 2009.

Børnebidrag regnes ikke til offentlige ydelser, og Statens Forsikringsinstitut tager sig kun af formidlingen af det. Det er Kommunernes inkassator kontor, der så sørger for at opkræve børnebidrag hos den bidragspligtige og refunderer det til Forsikringsinstituttet. En forældre, der hos sysselmanden har fået en afgørelse om børnebidrag eller indgået en aftale herom, kan henvende sig til Forsikringsinstituttets servicekontor eller til dets filialer uden for Reykjavik med sin ansøgning om børnebidrag.

Børnepenge på Færøerne

Bor forældrene hver for sig, bliver det pålagt den forældrepart, som ikke bor sammen med barnet, at betale børnepenge til den anden forælder.

⁵ Nationalbankens fastsættelse af islandske kroner (ISK) er suspenderet med virkning fra 10. december 2008. Seneste kurs for islandske kroner (ISK) 9. december 2008: 2,569.

Det er Rigsombudet på Færøerne, som fastsætter beløbet for børnepenge. I 2014 er grundbeløbet 12.192,- kr om året.

Almannaverkið kan betale børnepenge forud. Betalingen bliver krævet ind igen fra den forælder, som har bidragspligt til barnet.

Er man pålagt at betale børnepenge til sit barn, som er under 18 år, kan man få 40 % af betalingen tilbage fra det offentlige.

Kilde: Oplysninger indhentet af Departementet for Familie, Ligestilling og Sociale Anliggender

Opsummerende om underholdsbidrag

Som det fremgår, er der ikke meget forskel på børnebidragsordningerne i Skandinavien. Den væsentligste forskel er formentlig, at man i de øvrige lande dels har bedre mulighed for at indkræve bidragene, dels gør en mere intensiv indsats for at indkræve og har flere redskaber dertil. Hertil kommer, at betalingsevnen gennemgående er større i de andre lande.

Børnebidraget giver skattefradrag i de fleste lande, herunder i Grønland, mens Færøerne refunderer 40 pct. af bidraget. Et problem i Grønland er dog, at mange – særligt i lavindkomstgrupperne – ikke har ligningsmæssige fradrag, hvilket betyder at skattefradraget bliver "spist op" af det faste standardfradrag på 10.000 kr.

Det bør derfor overvejes, om børnebidraget bør nytænkes i sammenhæng med, at der skal kigges på samspilsproblematikkerne mellem børnetilskud, børnetillæg, offentlig hjælp, boligsikring og det videre arbejde med llanngaassivik m.v.

Erfaringerne fra Kommuneqarfik Sermersooq er, at et beskæftigelsesmæssigt opsving og vækst ikke synes at have nogen næneværdig positiv indflydelse på gældstypen Underholdsbidrag. På denne gældstype ses borgere med høj indkomst og dermed betalingsevne alligevel at have forholdsmæssig stor gæld.

Kommune Kujalleq finder, at det er relevant at overveje, om underholdsbidrag med fordel kan flyttes fra kommunerne til Selvstyret, og at flytte mellemværende mellem forældrene til at være sager for domstolene? Et argument for eventuelt at flytte underholdsbidrag fra kommunen til selvstyret kan være, at der sker en stor flytning mellem kommunerne, som kan vanskeliggøre det for en kommune at sikre betaling. I andre nordiske lande er det almindeligvis staten, der har dette ansvar, jf. ovenstående tekstboks.

2.5 Særligt om daginstitutionsområdet

Restancerne på daginstitutionsområdet varierer kommunerne imellem, jf. tabel 2.13.

Tabel 2.13. Størrelsen på restancer i forhold til dagtilbud opgjort kommunevis.

Kommune	Restancer, dagtilbud --- 1.000 kr. ---	Antal børn (2014)	Pr barn (2014) --- kr. ---
Kommune Kujalleq	981	599	1.639
Qeqqata Kommunía	980	1.074	913
Qaasuitsup Kommunía	6.438	1.482	4.344
Kommuneqarfik Sermersooq	6.606	2.249	2.937
I alt	15.006	5.404	2.777

Kilde: Grønlands Statistik

Dette hænger blandt andet sammen med, at kommunerne har valgt at have en forskellig politik for forældrebetalingens størrelse, jf. tabel 2.14.

Tabel 2.14 Samlet forældrebetaling for dagtilbud.

	Kujalleq	Qeqqata	Qaasuitsup	Sermersooq	I alt
	--- 1.000 kr. ---				
Børnehave	1.468	1.603	6.236	7.618	16.924
Dagpleje	0	345	827	152	1.323
Fritidshjem	0	912	671	2.650	4.233
Integreret daginstitution	153	1.286	0	0	1.440
Special	0	0	0	81	81
Vuggestue	1.307	1.070	5.085	7.027	14.490
I alt	2.928	5.216	12.820	17.528	38.492

Kilde Grønlands Statistik.

Hertil kommer, at kommunerne har mulighed for at yde fripladser – uden forældrebetaling. Tabel 2.15. viser en oversigt over brugen heraf i 2015.

Tabel 2.15. Antal børn med fripladser fordelt på kommuner, 2015

	Antal
Kommune Kujalleq	19
Kommuneqarfik Sermersooq	38
Qeqqata Kommunia	52
Qaasuitsup Kommunia	20

NB: Børn, der havde fripladser i løbet af 2015.

Kilde: Winformatik

2.6 Særligt om offentlig hjælp med tilbagebetalingspligt

I forskellige sammenhænge har SIK påpeget, at brugen af en tilbagebetalingspligt i forbindelse med ydelse af offentlig hjælp kan udgøre et problem. Et sådant krav kan ifølge SIK gøre det vanskeligt for borgere at genvinde fodfæste på arbejdsmarkedet, og betyde at den enkelte havner i en såkaldt gældsælde. Tabel 2.16 viser, hvor mange sager, der har været hermed og beløbsstørrelsen herfor i 2015.

Tabel 2.16. Hjælp med tilbagebetalingspligt fordelt på kommuner, 2015

	Antal	Beløb (kr)
Kommune Kujalleq	173	1.633.464
Kommuneqarfik Sermersooq	191	1.083.253
Qeqqata Kommunia	57	385.976
Qaasuitsup Kommunia	326	2.210.174
I alt	747	5.312.866

Kilde: Winformatik

Det har ikke været muligt at få et nærmere overblik over, hvor stor en del af disse krav om tilbagebetaling, der misligholdes, blandt andet på grund af forskellig konteringspraksis.

En nærmere gennemgang af udviklingen i ydelse af hjælp mod tilbagebetaling i Kommuneqarfik Sermersooq viser, at brugen heraf er faldet betydeligt i perioden 2013 – 2015. Der er tale om stort set en halvering i 2015 i forhold til 2013 både med hensyn til antal og det samlede beløb. Qaasuitsup Kommunia finder også, at der er tale om en nedgang i brugen af hjælp med tilbagebetalingspligt.

En detaljeret beskrivelse heraf indgår i bilag 1.

I kommune Kujalleq udgør offentlig hjælp med tilbagebetalingspligt 8,2 pct. af samtlige restancer. Kommunen finder derfor, at anvendelse af offentlig hjælp med tilbagebetalingspligt bør overvejes nærmere. Denne holdning deles fra flere sider, idet borgere, som har et reelt behov for hjælp bør modtage en sådan uden et sådant modkrav. Kommunerne finder, at det ikke er en kommunal opgave at drive en art bankvirksomhed i forhold til borgere, som reelt kan forsørge sig selv.

Kommune Kujalleq fremhæver, at gæld generelt giver manglende incitament til at tage et arbejde, jf. tidligere udtalelser fra S.I.K. vedrørende offentlig hjælp med tilbagebetalingspligt. Det er således en bredere problemstilling end lige netop den offentlige hjælp-type. Dette aspekt er relevant i forhold til en kommende reform af offentlig hjælp, hvor problematikken omkring mulige gældsfølder også vil skulle indgå. MIO påpeger, at man i de kommende overvejelser om tilbagebetaling anser børnefamilier som en særlig gruppe og tager højde for dette, når der ydes offentlig hjælp.

2.7 Særligt om renovationsområdet

Antallet af restancesager er steget med godt 14.500 sager, hvoraf stigningen i antal af renovations-sager alene udgør mere end 11.000. Den fortsatte stigning i antallet af renovations-sager har resulteret i, at der i januar 2016 er over 100.000 restancesager på renovationsområdet med et gennemsnitligt udestående på ca. 290 kr. pr. sag.

Selvom restancemassen på renovationsområdet er beskeden i forhold til den samlede restancemasse, udgør antallet af sager over en tredjedel af samtlige restancesager. Uanset den enkelte restances størrelse, er der en række regler og procedurer der skal efterleves, hvorfor man kan risikere, at hele inddrivelses-systemet "drukner" i de mange renovationsrestancer, til skade for inddrivelsen på andre områder.

Af en opgørelse udarbejdet i januar 2016, hvor restancerne er opdelt efter hvor den enkelte skyldner er bosiddende fremgår det, at knapt 70 % af renovations-sager vedrører personer bosiddende i Qaasuitsup Kommunia. Dette tal er endog meget højt. Også i andre kommuner ses dette problem.

Det forekommer derfor oplagt at overveje, om dette område også fremover mest hensigtsmæssigt skal finansieres direkte via udskrivning af regninger til den enkelte eller indirekte over skatten.

2.8 Koordination af lønudbetaling i forhold til opkrævning af regninger

Det offentlige politik og administration af lønudbetalingen kan tænkes at påvirke gældsætningen i samfundet. Som eksempel kan det illustreres, at en ændring af julelønudbetalingens afskaffelse havde haft stor effekt i stigningstakten i restancerne fra et år til et andet. I forbindelse med afskaffelse af julelønnen i 2012 faldt stigningstakten i restancerne til INI således fra 39 pct. i ultimo dec. 2011-ultimo jan. 2012 til 8

pct. i ultimo 2012-ultimo jan. 2013. Siden steg ændringen til 13 pct. i samme periode året efter, og den har siden stabiliseret sig på ca. 11 pct. årligt, jf. tabel 2.17.

Tabel 2.17. Aktive lejerestancer omkring årsskiftet 2011-2015.

Aktive lejerestancer, 2011 – 2015		
År	Beløb	Ændring
Dec. 2011	10.999.403	
Jan. 2012	15.279.528	39%
Dec. 2012	18.936.229	
Jan. 2013	20.436.225	8%
Dec. 2013	24.855.960	
Jan. 2014	28.135.367	13%
Dec. 2014	25.685.724	
Jan. 2015	28.390.863	11%

Kilde: Grønlands Statistik

Tabellen viser, at den offentlige lønudbetalingspolitik måske kan have indflydelse på gældsætningen i samfundet, og dermed påvirke de øvrige lejere af INI's boliger.

Naalakkersuisut udbetaler i dag lønnen på den sidste bankdag hver måned kl. 02 – altså kort efter midnat. Der kan dog forekomme situationer, hvor ekspeditionen allerede når at ske så hurtigt, at lønmodtagere får sin løn ind på sin konto sent om aftenen den næst sidste bankdag.

Det er muligt, at der inden for eksempelvis det kommunale område eller inden for det private erhvervsliv er andre lønudbetalingstidspunkter. Det vil dog under alle omstændigheder falde uden for Naalakkersuisuts kompetence at fastlægge datoen for lønudbetaling til arbejdstagere ansat uden for Naalakkersuisuts område.

I forbindelse med arbejdet med redegørelsen er spørgsmålet om mulig synkronisering af regninger fra det offentlige og fra bolig- og vand, varme- og elforsyning med udbetalingen af 14-dages løn også drøftet, herunder også i forhold til det private arbejdsmarked. Disse regninger skal typisk betales i starten af måneden. Mange på 14-dages løn står jævnlige med betalingsproblemer ved betalingstidspunktet, såfremt de ikke benytter PBS og/eller en budgetkonto til at sikre betalingen. I drøftelserne har det indgået, hvorvidt man skal gå over til alene at udbetale månedsløn og tilpasse betalingstidspunkterne for nævnte type regninger, så problemerne begrænses mest muligt, gerne kombineret med brugen af budgetkonti og PBS.

Budget og brugen af PBS

Imidlertid falder en del opkrævninger for faste udgifter først i starten af en måned, hvilket giver mulighed for at nogle borgere ikke prioriterer at have midler stående til at betale disse regninger, hvorfor restancer kan opstå.

En problemstilling vedrørende PBS-ordninger er, at løn og indtægt oftest er til rådighed for borgeren før udgifter til husleje, el, varme og lignende trækkes. Fra tid til anden opleves det således - uagtet at en borger er tilmeldt en PBS-ordning – at der ikke er dækning for udgiften på kontoen på trækningspunktet.

Eksempelvis vil løn være til rådighed fredag den 29. april, mens PBS først trækkes mandag d. 2. maj. Imellem disse to datoer kan en borger således have hævet hele indeståendet på en konto.

Det er ligeledes et reelt problem i forhold til en del borgere, at brugen af PBS og budgetkonto ikke er bindende, og der kan være andre påtrængende behov der prioriteres højere end betaling af faste regninger. Dette kan både være behov for at kunne give børn mad og klæder mv. og uhensigtsmæssig prioritering, såfremt de pågældende eksempelvis har misbrugsproblemer og prioriterer rusmidler eller lignende. I afsnit 4.5, Ilanngaassivik beskrives et forslag til betalingsordning efter den såkaldte Færø-model, der ikke bygger på frivillighed, men forudsættes at være obligatorisk i forhold til betaling af visse offentlige ydelser.

2.9 Særligt om restancer til banker, kvik-lån og ludomani

Redegørelsen handler primært om gæld til det offentlige, herunder offentligt ejede virksomheder og selskaber med ansvar for bolig-, vand-, el- og varmforsyning. Den type gæld udgør imidlertid ikke det fulde billede. Det er også relevant at se på borgeres mulighed for at indgå privat gæld.

Der har i forbindelse med redegørelsen været søgt tilvejebragt data og nøgletal omkring udviklingen af privat gæld, eksempelvis i form af forbrugslån- og kassekreditgivning. Det har imidlertid ikke været muligt at få klare data, som dækker området.

Det må antages, at der i bankerne sker en grundig kreditvurdering, herunder er bankerne underlagt stramme bestemmelser fra Finanstilsynets side for at sikre, at bankerne ikke får store tab eller har risiko herfor. Det betyder i praksis, at personer, der opnår lån i bankerne generelt har en god økonomi og bankerne har relativt beskedne tab på disse.

Det samme sker næppe i samme omfang på andre andre udlåneres forbrugs- og kviklån med det formål at fremme muligheden for at forøge den enkeltes forbrug, indkøb af TV, båd, bil mv. Herunder tilbydes den type lån også via internettet, hvor der gennemgående antageligt er et højt renteniveau, som afspejler en anden risikoprofil for udlånerne. Det er samtidig typisk en anden kundekreds til denne type lån, nemlig personer med en lavere indtjening, som ikke kan få eller har vanskeligt ved at opnå et banklån.

Det er i forlængelse af redegørelsen relevant at indgå i en dialog med landets banker og butikker, som blandt andet via deres CSR-politik kan være og i et vist omfang allerede har taget initiativ til at hjælpe deres kunder til at forstå, hvor kostbare denne type låntagning i realiteten er og tilbyde hjælp til en bedre økonomistyring, blandt andet via etablering af budgetkonti og målrettet rådgivning. Kviklån fås imidlertid også fås i udenlandske banker, og omfanget af sådanne lån er ikke er kendt. Det udgør en særlig udfordring at skulle regulere disse, såfremt dette måtte vise sig formålstjenligt. Dette kræver dog en nærmere afdækning af området.

Problemstillingen i forhold til restancer i forhold til private lån også et spejl af indkomstmæssige og sociale forskelle. Personer med gode indkomster har gode muligheder for at optage og afvikle relativt billige banklån, mens personer med små indkomster ikke har denne mulighed, men er hensat til dyre lån fra alternativ side, hvor risikoen for ikke kunne afvikle lånene som aftalt er høj. Problemstillingen kan man næppe regulere sig direkte ud af. En varig løsning er at skabe generelt øgede indtjening hos disse ved at få flere gennem uddannelse og ind på arbejdsmarkedet i varige jobs. Dette er i udgangspunktet en længerevarende proces. Hertil kommer, at kommende reformer på skatte- og socialområdet kan bidrage til at skabe et løft for lavindkomstgruppen.

Hertil kommer, at det kan være relevant at se på mulighederne for at forebygge, at personer optager kviklån, som de i praksis har svært ved at afvikle efterfølgende, hvis de i forvejen har gæld til anden side. Dette

vil kræve større transparens i forhold personernes gældssituation. Etablering af et eventuelt gældsregister rejser imidlertid en række spørgsmål, som bør belyses nærmere, inden noget sådant kan anbefales konkret.

En særlig form for privat gæld kan ramme personer, der lider af overdrevent pengespil (ludomani). Det er vanskeligt at få et samlet overblik over omsætningen på pengespil, da der er mange steder sådanne spil foregår i praksis og en stigende del heraf antageligt sker via Internettet. Ludomani har en lang række negative konsekvenser for den enkelte, der spiller, men i høj grad også for omgivelserne.

Undersøgelser viser, at ludomani er mere udbredt her i landet end i de skandivaiske lande. Problemet kan endvidere være forholdsvis stort på enkeltsteder, hvor der har udviklet sig et særligt mønster, jf. en rejserapport fra børnetalsmand Aviåja Egede Lynge fra 2015. MIO tilføjer i sit hørings svar til redegørelsen, at ludomani rammer mange børn og unge på flere områder. De får ikke mad, tøj eller andre materielle ting, der kan medvirke til en god og sund udvikling. Herunder fremgår det af undersøgelsen "Unge trivsel i Grønland 2011", at én ud af ti unge har oplevet spille-afhængighed blandt forældrene, hvoraf godt én ud af tre har oplevet, at forældrenes spilleafhængighed har haft en negativ indflydelse på familien.

2.10 Bedre data omkring økonomisk udsatte

Med henblik på bedre at kunne målrette forskellige indsatser er det væsentligt at have overblik over omfang og fordeling af personer, som kan betegnes som økonomisk udsatte.

Grønlands Statistik har fået en bevilling på finansloven udarbejdet en opgørelse over økonomisk udsatte 2011-2015, som er udkommet i december 2016.

Undersøgelsen og en nærmere redegørelse for opgørelsesmetoden findes på:

<http://www.stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=201605&sc=50&colcode=p>

Opgørelsen viser, at den største andel af økonomisk udsatte på forskellige parametre er som følger:

- Aldersmæssigt har aldersgruppen 15-24 årige den højeste andel med 6-7 % i 2015. En del af årsagen hertil er antageligt, at en del i denne gruppe dels er i den såkaldte ungemålsgruppe, for kvindernes vedkommende dels har fået barn og derfor i en periode ikke kan være på arbejdsmarkedet.
- Geografisk var det i 2015 Tasiilaq distrikt, der havde den højeste andel af økonomisk udsatte med 11 %. Til sammenligning havde Uummannaq distrikt den laveste andel med kun 1 %.
- Opdelt på bostedsniveau by/bygd var der i 2015 følgende tal: 3 % af beboerne i byerne var økonomisk udsatte, mens det tilsvarende tal var 8 % i bygderne, inkl. fåreholderstederne. Disse tal dækker over betydelige forskellige bostederne imellem.
- Opgjort på familiestørrelser var væsentligt flere enlige voksne økonomisk udsatte sammenlignet med par, uanset antallet af børn.
- Tilsvarende viser undersøgelsen, at en væsentlig større andel af børn og unge i familie med enlige voksne er økonomisk udsatte, end børn og unge i familie med voksne i par.
- Endelig viser undersøgelsen kønsmæssige forskelle, idet en større andel af mænd er økonomisk udsatte end af kvinder. I aldersgruppen 15-24 år er der dog en overvægt af kvinder, som er økonomisk udsatte.

Data fra undersøgelsen og andre relevante socialstatistikker, som der arbejdes på at få forbedret, vil indgå i det videre arbejde, herunder lovgivningstiltag og andre initiativer, der udspringer af denne redegørelse.

3. Problemstillinger

3.1 Opsamling på data – forskellige problemstillinger omkring restanceforhold

Data peger overordnet set på, at en sondring mellem 1) manglende vilje og 2) manglende evne til at betale giver mening i forhold til hvilke redskaber, der med fordel kan tages i brug for at komme problemerne med gæld og gældsafvikling til livs.

Problemstillingerne for hver af disse centrerer sig summarisk om følgende områder:

Manglende betalingsevne - lavindkomstgruppen

- Forældrebetaling anbragte børn
- Underholdsbidrag
- Hjælp med tilbagebetalingspligt
- Daginstitutionsbetaling
- Betaling af huslejer og BSU-lån

Manglende betalingsvilje – mellem- og højindkomstgruppen

- Renovationsbetaling
- Restskatter
- Daginstitution
- Underholdsbidrag
- Betaling af huslejer og BSU-lån

Data viser herudover følgende:

- Gælden koncentrerer sig generelt i lavindkomstgrupper, dog undtaget
 - gæld fra underholdsbidrag og renovation.
- Store geografiske forskelle på gældens størrelse, hvilket viser et behov for en differentieret tilgang for at forebygge og nedbringe gæld
- Visse typer af gæld synes relevante at udvise særlig opmærksomhed overfor:
 - Underholdsbidrag – grundlæggende gæld mellem private (som gøres til et offentligt anliggende via udlæg bistand fra kommunen – stigende problem, mulig langsom proces i retssystemet øger problemet.
 - Renovation – voksende, mange små poster og dyre at inddrive
 - A-skatter – faldende, antageligt pga. bedre konjunkturer og øget indsats, som bør fastholdes
 - Daginstitutioner uens mellem kommunerne, blandt andet på grund af fripladser og forskelle i forældrebetaling
 - Forældrebetaling anbragte børn
 - Offentlig hjælp mod tilbagebetaling, som muligvis kan lede til fattigdoms- og likviditetsfælder
 - Boligområdet med store afledte problemer. Derfor er problembeskrivelsen på dette område uddybet væsentligt nedenstående.

3.2 Særlige problemstillinger på boligområdet

Grønlandsbanken påpeger i sit hørings svar, at den tilsyneladende manglende betalingsvilje hos lejere med relativt store husstandsindkomster kunne tyde på, at det kan betale sig at nægte at indgå afdragsordninger. Herunder finder banken, at det offentlige og udlejningsselskaberne er for lang tid om at iværksætte en inddrivelsesproces og at det i vid udstrækning ikke kan betale sig at betale sine regninger.

Der er på boligområdet tale om en række problemstillinger, der kan anskues fra henholdsvis lejere, boligafdelingerne, administratorer.

Udfordringer for lejerne

- Utidssvarende boliger på grund af dårlig økonomi i boligafdelingerne
 - Når der er høj tomgang og store restancer, belaster det boligafdelingernes økonomi, så der er færre penge til vedligeholdelse. Det medfører dårligere boliger for lejerne og mulig fraflytning.
 - Det er i dag reelt ikke muligt at hæve huslejerne tilstrækkeligt, da det vil forstærke udfordringen.
- For mange dårlige boliger med for høj en husleje
 - Den dårlige økonomi i flere boligafdelinger betyder et renoveringsefterslæb samtidig med, at huslejen er høj for at muliggøre nødtørftig udbedring af mangler og afholdelse af blandt andet udgifter til tomgang.
- Mangel på boligtyper, der matcher nuværende behov og den demografiske udvikling⁶
 - Den gennemsnitlige familiestørrelse falder, og der efterspørges flere mindre (og billigere) boliger i specielt de større byer.

Udfordringer for boligafdelingerne

- Stigende huslejerestancer, blandt andet som følge af dårlige beskæftigelsesmuligheder og sociale problemer, specielt på mindre bosteder.
 - Belaster boligafdelingernes økonomi
 - Medfører højere huslejer
 - Fordyrer administrationen af boligerne – en udgift, som lejere skal betale via huslejen
- Uden en langsigtet national boligpolitik (og landsplanlægning) er der risiko for uhensigtsmæssig brug af renoveringsmidler og ineffektiv (dyr) administration
 - Dette giver en ineffektiv brug af vedligeholdelsesmidler, idet disse risikeres anvendt til boliger, der senere tages ud af drift
 - Medvirker til at fastholde lejere i utidssvarende boliger
- Utidssvarende lovgivning på lejeområdet, jf. tekstboks 4.1. Forslag fra Ini A/S og Iserit A/S til mulige ændringer af lejelovgivningen
 - Sætter restriktion på anvendelsen af boligerne
 - Forhindrer effektiv inddrivelse af huslejerestancer
 - Forhindrer effektiv styring af boligafdelingernes økonomi
- Genhusningsudgifter ifm. udsatte lejere belaster boligafdelingernes økonomi, og bidrager til høje huslejer
 - Det er svært at udsætte lejere, der ikke betaler deres huslejerestancer

⁶ De nye sektorplaner vil, særligt hvis de koordineres med kommunernes planer, give mulighed for en mere optimal boligsammensætning på sigt. Dette forudsætter ret store bevillinger til området om en hel del år.

- Mange gengangere blandt restanterne og uforholdsmæssigt mange sager, som giver en særdeles stor og omkostningstung belastning af boligselskaber, der i den sidste ende betales af lejerne.
- Meget uens praksis fra politiet og lange behandlingstider medfører dårlig økonomi for boligafdelingen og udfordrer retfærdighedsfølelsen hos lejerne.

Udfordringer for administrator – som smitter af på lejerne og boligafdelingerne

- Mangel på digitalisering, specielt manglen på udbredelse af NemID og indførelse af obligatorisk NemKonto, gør administration dyr og besværlig
 - Lav digitaliseringsgrad reducerer muligheden for øget selvbetjening, som vil kunne medføre mere effektiv administration og lavere huslejere samt generelt bedre service til lejerne
- Stor geografisk spredning af boliger med omkostningstung administration og uens service over for lejerne
 - Svært at opretholde nødvendigt kompetenceniveau til løsning af opgaver
 - Svært at finde håndværkere til at løse opgaverne
 - Forøger udgifterne til vedligehold, hvorved, der bliver mindre vedligehold for pengene
- Tidssvarende ordning for boligstøttehuse medfører skævvridning af gældsforpligtelser og ineffektiv administration.
- Det er oplevelsen hos boligselskaberne, at mange med restancer (som reelt viser sig at kunne betale) først tager det alvorligt at få betalt denne, når politiet inddrages ifm. en anmodning om udsættelse af lejeren fra en bolig.

Udfordringer for fogedmyndigheden - politiet

Fogedmyndigheden belastes administrativt af det stigende antal sager, hvor der skal tages stilling til anmodning om udsættelse af lejere. Det store volumen af sager kan give anledning til lange forløb, særligt hvis kvaliteten og dokumentationen af sagsfremstillingen i forbindelse med en sådan anmodning er utilstrækkelig. Samtidig kan der også være eksempler på, at den type sager har måttet nedprioriteres i en periode til fordel for andre, mere hastende sager for politiet.

Udfordringer for samfundet – som smitter af på lejerne, boligafdelingerne og boligselskaber

Det offentlige boligforsyner i dag en stor del af befolkningen, også borgere, som ville kunne boligforsyne sig selv enten ved køb af egen bolig eller ved at leje på et kommercielt lejemarked. En af årsagerne er, at der til mange stillinger er knyttet et tilbud om personalebolig i den offentlige boligmasse.

Den primære årsag til at have offentligt ejede boliger er at kunne tilbyde en bolig til de borgere, der ikke har de fornødne ressourcer til at være boligselvforsynende. Det betyder, at huslejeniveauet er tilpasset denne gruppes indtægtsgrundlag, og derfor er huslejen ofte meget lav og væsentligt under markedsprisen. Derfor er det ikke muligt for private at tilbyde en husleje på samme niveau og det private udlejningsmarked er derfor begrænset og ses primært som en nødløsning.

Det skaber forvridninger på boligområdet, og skaber mangel på mobilitet, da mange borgere ikke kan/vil flytte til en ny by eller skifte job med mindre de kan få tilbudt en bolig i den offentligt ejede boligmasse. Dertil kommer, at det offentlige binder mange midler til investeringer i boligbyggeri.

Offentlige boliger bør derfor i højere grad målrettes de grupper, der ikke har mulighed for at boligforsyne sig selv, idet der også må forventes et vist behov for, at en del af de offentligt ejede boligselskabers boliger benyttes som personaleboliger på grund af rekrutteringssituationen, især inden for visse sektorer, som sundhedsvæsenet. Det kan også overvejes at gøre personaleboliger tidsbegrænsede eller gøre lejen indtægtsbestemt.

Der bør dog udarbejdes en nærmere analyse af området, forinden større ændringer heraf gennemføres og antageligt ske en gradvis indfasning, så der ikke opstår utilsigtede konsekvenser, herunder negative effekter i forhold til at tiltrække og fastholde større medarbejdergrupper inden for ikke mindst sundhedssektoren.

4. Mulige løsninger

Løsningsforslag skal grundlæggende adressere, at der ved håndtering af problemerne med gæld- og gældsafvikling bør sondres mellem:

1. borgere med manglende vilje til at betale, og
2. borgere med manglende evne til at betale.

4.1 Differentieret tilgang nødvendig for at forebygge og nedbringe gæld

Mulige løsninger i forhold til borgere med manglende evne

Bedre økonomistyring i den offentlige sektor

- Bedre gældssaneringsmuligheder ud fra en totalbetragtning i forhold til den enkeltes økonomi, som minimum omfattede at offentlig gæld.
- - og afskrivning af uerholdelig gæld i selvstyret og kommuner

Sociallovgivning

- Fjernelse af brugen af tilbagebetalingskrav på offentlig hjælp
- Højere grænse for, hvornår der er bidragspligt på underholdsbidrag eller anden form for regulering af håndteringen.
- Øget misbrugsbekæmpelsesindsats
- Mulig tilpasning af forældrebetaling for anbragte børn
- Ensartet brug af fripladser for børn i daginstitutioner og af forældrebetaling

Hjælp til selvhjælp

- Tidlig og forebyggende indsats med hjælp omkring sociale og økonomiske problemer, herunder
 - Gældsrådgivning på forskellige planer, herunder
 - Privatøkonomi ind i undervisningen i undervisningssystemet
 - Samarbejde med banker om blandt andet øget brug af PBS-ordninger og tilhørende budgetkonti
 - Best practice kommunerne imellem og eventuel rådgivningsinstitution

Eksempelvis har Qeqqata Kommunia gæld og gældsafvikling som en særlig prioritet, hvor kommunen arbejder systematisk med området og løbende orienterer kommunalbestyrelsen om fremdriften heri.

Mulige løsninger i forhold til borgere med manglende vilje

Bedre økonomistyring i den offentlige sektor

- Styrket og mere fokuseret restanceinddrivelse
- Bedre redskaber til at forebygge restancer, herunder Ilanngassivik (forudsat vedtaget med virkning fra 2018)
- Bedre samordning af tidspunkter for løn- og overførselsudbetaling med tidspunkter for opkrævning fra det offentlige og centrale ydelser.

- Løntræk af husleje i forhold til personaleboliger hos ansatte i Selvstyret, de selvstyrejede virksomheder samt eventuelt kommunerne, i lighed med hvad der sker i nogle privatejede virksomheder, og som det tidligere har været praktiseret i det offentlige. Forinden dette kan genindføres, gennemføres en nærmere analyse om praktiske og juridiske forhold forbundet hermed.

Strukturelle ændringer

- Renovationsbetaling – grundlæggende over skatten, eventuelt kun for den basale opgavevaretagelse.
- Underholdsbidrag – overvejelser om grundlæggende struktur, herunder eventuel nedsættelse af nævn til afgørelse af sager med henblik på at undgå ventetider i retsvæsenet og overvejelser omkring håndtering af lavindkomstgrupperne i forhold til håndtering af underholdsbidrag.
- Negative incitamenter, herunder overvejelse om skærpelse af konsekvenser ved manglende overholdelse for borgere, der har betalingssevne, men ikke betalingsvilje.
- Øget borgerinformation om gældsudviklingen og tiltag til forebyggelse deraf.

En succesfuld indsats i forhold til borgere med manglende betalingsvilje vil give et vist provenu, dels fra indførelsen af llanngaassivik, dels ved en omlægning af betaling for renovation og fra underholdsbidrag.

4.2 Særligt om boligområdet

For at konkretisere hvordan, der kunne gøres en sammenhængende indsats for at imødegå problemerne med gæld og gældsafvikling er boligområdet anvendt som udgangspunkt for helhedsorienterede løsninger.

4.2 Samlet koordineret indsats for inddrivelse af restancer på boligområdet

Selv om der er en række særlige problemer på boligområdet, vil løsning af flere af disse gennem konkrete initiativer også kunne have positiv effekt i forhold til andre områder.

Derfor foreslås en samlet koordineret indsats for inddrivelse af restancer, herunder huslejerestancer, og virkemidler til at reducere risikoen for opbyggelse af restancer:

- Råd og vejledning af gældsplagede borgere, herunder bedre koordinering mellem kommuner og boligselskaber.
- En forebyggende indsats i forhold til at undgå uhensigtsmæssig gældsættelse, blandt andet med fokus på yngre borgere.
- Bedre værktøjer for offentlige myndigheder, Selvstyrejede virksomheder og private virksomheder til at inddrive restancer effektivt og ubureaukratisk. Afhængig af hvilke værktøjer, der er behov for (såfremt de ikke alene er af ren administrativ karakter og dermed kun interne), vil det sandsynligvis forudsætte, at der skal tilføjes de nødvendige hjemler i lovgivningen. I udgangspunktet fastlægges rammerne på inddrivelsesområdet i retsplejeloven. Selvstyrets egen inddrivelseslov supplerer retsplejeloven. Der kan i den sidste ende være behov for justering af retsplejeloven for at få hjemlerne på plads.
 - Der mangler måske noget om de forskellige eftergivelsesregler i den gældende selvstyrelovgivning samt gældssaneringsinstituttet i konkursloven. En stor del af arbejdet i en eventuel ny gældsrådgivningsenhed forventes at være at hjælpe borgerne med at søge om eftergivelse og gældssanering.
- Evaluering af fagedmyndighedens arbejde for at gøre op med mulig forskelligartet praksis.

- For at fremme ensartet praksis af fogedmyndigheden, foreslås det, at politiets arbejde som foged evalueres i sammenhæng med muligheden for at optimere samarbejdet med boligselskaberne. Samarbejdet med fogedmyndigheden kan også være relevant på andre områder end boligområdet.
- En sådan evaluering vil blandt andet kunne påvise eventuel forskelligartet håndtering fra boligselskabernes og fogedmyndighedens side. Dette kan blandt andet munde ud i konkrete forslag til en mere ensartet administrationspraksis og mulig brug af skabeloner til standarddokumenter samt en vurdering af, om dette kan nedbringe sagsbehandlingstider og pres på ressourcer, eller der er behov for flere ressourcer for at løfte opgaverne på området. Dette skal medvirke til, at sagsbehandlingstiderne kan reduceres og en reduktion af restancerne på sigt, da fogedmyndigheden forventeligt vil kunne handle mere ensartet og effektivt.

Tilpasning af lejelovgivningen

- Tilpasning af lejeforordningen, hvor der som led i en kommende reform på boligområdet blandt andet bør tages stilling til de anbefalinger, som INI A/S og Iserit A/S er kommet med i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende redegørelse, jf. tekst boks 4.1.

Tekstboks 4.1. Forslag fra Ini A/S og Iserit A/S til mulige ændringer af lejelovgivningen

Forslag til ændringer af landstingsforordning om udlejning fra Ini A/S og Iserit A/S

Udfordring:

Lejerne i boligafdelingerne (også de økonomisk svagere) er – via solidariteten i boligafdelingen – med til at betale udgifter relateret til sociale tildelinger.

Anbefalinger - § 22:

- *Det bør overvejes, om garantiperioden i forbindelse med sociale tildelinger ikke bør udstrækkes i hele boperioden, da det ofte er disse boliger der har store fraflytningsregninger.*
- *Lejere med restance i den offentlige boligmasse, bør ikke kunne anvises en social bolig, før gammel restance er betalt, uanset om restancen er ved Iserit A/S eller Boligselskabet Ini A/S.*

Udfordring:

Ansatte kan få tildelt personalebolig, selvom har restancer fra anden tidligere personalebolig.

Anbefaling – ny § 22, stk. 1, nr 5:

- *En ansat der har restance, har ikke krav på at få tildelt personalebolig.⁷*

⁷ Der er på FFL16 og FFL17 indsat tekstanmærkninger herom:

”Såfremt Naalakkersuisut beslutter at anvise Illuut A/S’s / Selvstyrets boliger som vakant, anden midlertidige indkvartering eller personalebolig, er det den rekvirerende enhed i Selvstyret der pålægges at bære omkostningerne, såfremt der opstår husleje restancer og tomgangstab. Tabsgarantien vil således omfatte afledte udgifter, såsom udgifter til udækket udgifter til normalstandsættelse ved lejerskifte, udgifter til pakning og opbevaring af bohøve og genhusning i forbindelse med tvangsudsættelser, såfremt fogeden begærer Illuut A/S at sørge for genhusning. Tabet skal være opgjort, før det rejses overfor Selvstyret.”

Udfordring:

Der ydes via den subsidierede husleje tilskud til økonomisk stærke husstande. Dette betyder – alt andet lige – færre midler til de økonomisk svage lejere og dermed – alt andet lige – flere restancer.

Anbefaling – Kapitel 4 – Lejefastsættelse, lejeregulering og administration, generelt:

- *Lejefastsættelsen skal afspejle de reelle udgifter ved driften af boligerne, herunder finansieringen.*
- *Kapitalafkastet bør beregnes af hele opførelsesudgiften, og ikke kun den del ligger under 15.000 kr. pr. m². Endvidere bør kapitalafkastet hæves til 3 %, evt. over 5 år med en stigning på evt. 0,3 % om året.*
- *Til gengæld skal boligsikringstilskuddene øges.*

Udfordring:

For få midler til at dække fraflytterregninger.

Anbefaling - Kapitel 5 – Betaling af depositum og leje, henholdsvis § 37 og § 37, Stk. 2.:

- *Depositummet bør hæves fra nugældende 3 måneders husleje til et niveau (f.eks. 6 måneders husleje), som i højere grad dækker fraflytningsudgifter samt evt. restancer.*
- *Den nuværende depositumsordning bør ændres således, at muligheden for en afdragsordning fjernes og der i Sociallovgivningen gives mulighed for, at kommunerne kan yde lånene med rentetilskrivning eller som kommunegaranterede banklån.*

Udfordring:

Det er dyrt at normalstandsætte boliger i yderdistrikterne.

Anbefaling - Kapitel 7 – Vedligeholdelse, istandsættelse og brug, § 47:

- *Nugældende lovgivning forlyder, at boligen skal være normalstandsæt ved ind- og fraflytning (en såkaldt A-ordning i Danmark). Dog i Danmark har man også en B-ordning, som betyder, at man nødvendigvis ikke skal normalstandsætte en bolig ved lejerskifte, hvilket vi / boligafdelingerne i yderdistrikter godt kunne drage nytte af.*

Udfordring:

Der er behov for stærkere adfærdsregulerende tiltag, samt for at de lejere som har restancerne i højere grad betaler for udgifterne til incassoarbejdet.

Anbefaling - Kapitel 11 – Udlejerens ret til at hæve lejeaftalen, henholdsvis § 73 og § 74, Stk. 3-4:

- *Det ønskes tilføjes, at lejemålet også kan ophæves som følge af manglende*

Så det er reelt muligt for INI at videresende en fraflytteropgørelse fra en ansat i Selvstyret og dermed minimere tabet for en boligafdeling.

Der har imidlertid aldrig været praksis for at udnytte denne mulighed. Skal dette effektueres, kræver det nok en forudgående dialog med enheder, der har bolignumre til rådighed. Der gælder samme forhold som for muligheden om udligning af indtægtstab, det har aldrig været praktiseret – selv om forordningen rummer optionen.

betaling af beboerregning.

- *Rykkergebyret ønskes ændret til kr. 250 (i stedet for nuværende kr. 150).*
- *Gebyret for annullering af ophævelse ønskes ændret til kr. 250 (i stedet for nuværende kr. 150).*
- *Alternativt kan gebyrsatser fastsættes i bekendtgørelse eller tekstanmærkning på finansloven, så satserne nemmere kan tilrettes.*

Udfordring:

Ophævelsesgrund ved anden lejerrelateret restance end husleje, vand, varme eller depositum, fx erstatningspådragende skade som der indgås afdragsordning om.

Anbefaling - § 73:

- *En offentlig udlejer skal hæve lejeaftalen som følge af manglende betaling af husleje, vand, varme, depositum eller anden lejerrelateret restance.*

Udfordring:

Tomgangsudgifter ved fraflytning:

Anbefaling - Kapitel 10 – Opsigelse, § 70, Stk. 2.:

- *At lejerne selv i højere grad betaler udgifter relateret til lejerskifte*
- *Opsigelsesvarslet fra lejers side ønskes ændret fra nugældende 1 måned til 2 eller 3 måneder, samt at lejeren skal fraflytte lejemålet senest ¼ måned før opsigelsesvarslet udløber, så de sidste 14 dage i opsigelsesperioden anvendes til istandsættelse af boligen. Dette vil have positiv indflydelse på huslejen i boligerne og begrænse lejetabet væsentligt.*

Udfordring:

Boligklagenævnet har ikke kompetence til at behandle klagesager, hvor fx Illut A/S ejer ejendommen.

Anbefaling - Kapitel 14 – Boligklagenævn, § 82:

- *Boligklagenævnets kompetence udvides.*
- *For behandling af tvister, jf. § 84, mellem lejer og udlejer af Selvstyret og kommunernes udlejningsboliger eller ejet af et Selvstyreejet aktieselskab kan Landsstyret nedsætte et boligklagenævn, bestående af en formand samt tre almindelige nævnsmedlemmer.*

Kilde: Ini A/S og Iserit A/S

I det videre arbejde bør der ligeledes tages stilling til, hvordan genhusningsproblematikken løses mest hensigtsmæssigt, herunder hvilke alternativer muligheder, der er for en genhusning i de enkelte byer, så de berørte lejere dels har incitament til at betale sine restancer om muligt, dels tager det fornødne hensyn, hvor der er børn i den pågældende husstand.

Der er endvidere en række af de øvrige anbefalinger, som skal bearbejdes yderligere sammen med relevante interessenter, som ikke nødvendigvis er af samme opfattelse. Som led i et lovforberedende arbejde med tilpasning af lejeforordningen må anbefalingerne og deres konsekvens belyses og fordele og ulemper vurderes nærmere. Dette gælder eksempelvis anbefalingen om at hæve depositummets størrelse.

4.3 Mere offensiv, national digitaliseringsindsats

Et centralt punkt i at give borgere adgang til de samme ydelser uanset geografisk placering og samtidig skabe en samfundsmæssig, økonomisk effektivisering er øget brug af digitale selvbetjeningsløsninger og en øget digitalisering generelt.

Som boligadministration har INI A/S regelmæssig kontakt med en stor del af Grønlands befolkning, og kan se flere områder, hvor øget digitalisering vil være til gavn for alle parter:

- Større udbredelse af NemID vil være gøre det muligt at give lejere en sikker adgang til relevante informationer om deres lejerforhold uden af skulle kontakte INI. Det vil også gøre det muligt at udføre bestemte handlinger, såsom underskrivelse af lejerdokumenter, uden fysisk at møde op i en boligbutik eller udveksle brevpost. Her er det antageligt en barriere, at en stor del af den relevante målgruppe ikke let kommer på NemID af blandt andet kompetencemæssige årsager.
- Indførelse af en tvungen ækvivalent til den danske NemKonto vil gøre udbetaling af tilgodehavender hurtigere og billigere
- Flere af elementerne i grunddataprogrammet vil lette det administrative arbejde, eksempelvis med at få en CPR-historik, som vil gøre administrationen billigere til gavn for lejerne.
Grunddataprogrammet bør tage højde herfor.

I forlængelse af Persondatalovens ikrafttræden den 1. december 2016 skal der tages højde for disse regler i forbindelse med udveksling af data myndigheder imellem eller myndigheder og selskaber imellem. En udveksling af persondata vil således fremover kræve udtrykkelig lovhjælp eller samtykke fra pågældende, hvis persondata det vedrører. Se også bilag 2 vedrørende Ombudsmandens udtalelse om fremsendelse af data fra en virksomhed til en kommune.

4.4 God kommunal seniorbudget/betalingservice

Nedenstående beskrivelse er fra Kommuneqarfik Sermersooqs indsats for at imødegå problemerne på området, som med fordel kan overvejes anvendt som supplement til eventuelle tilsvarende initiativer i de øvrige kommuner:

”Borgerne henvender sig til sagsbehandler, hvor de får en snak om deres økonomi samt hvordan de betaler disse eller, og får efterfølgende tilbud og seniorbudgetordningen. Efterfølgende skriver de under på en fuldmagt og kontrakt, hvor de giver kommunen fuldmagt til at styre den lukkede budgetkonto. Det er meningen, at borgeren ikke selv skal kunne trække penge ud af kontoen.

Når borgeren har skrevet under, indhentes der oplysninger om de faste udgifter, herunder kontoudtog og PBS-oplysninger, da udgifterne betales via betalingservice og budgettet lægges af kommunen på vegne af borgeren.

Der er mellem Kommuneqarfik Sermersooq og Grønlandsbanken indgået en aftale om tilgang til netbank til kommunens medarbejdere. Borgeren får tilsendt en kvittering fra betalingservice, således at de kan se hvad de har betalt.

Selve seniorbudgetordningen har været en succes for samtlige berørte, ligesom de offentlige også både denne måde hjælper borgerne/brugerne til at betale deres faste udgifter.

Brugerne er for de meste de borgere som har brug for denne form for hjælp, handicappede, svagelige ældre, psykisk svage m.m."

4.5 Ilanngaassivik

Der er gennemført to analyser af Ilanngaassivik med fokus på henholdsvis borger og erhverv. I analyserne af - den juridiske, organisatoriske, proces og systemmæssige understøttelse af Ilanngaassivik for borgere og erhverv – er der ikke fundet forhold, der ses at kunne forhindre en implementering af Ilanngaassivik. Der er i de gennemførte analyser fundet en række områder hvor der – i den videre proces frem mod en succesfuld implementering - skal foretages yderligere afklaring og træffes en række principielle beslutninger.

Projektet befinder sig i dag i afslutningen af Analysefasen. Inden fasen afsluttes, skal projektet forelægges til principiel politisk stillingtagen.

Overordnet beskrivelse af funktion

Der oprettes en central konto, Ilanngaassivik, hvor borgerens indkomst indbetales, og hvorfra de offentlige opkrævninger afregnes (f.eks. vand, varme, husleje, skat, børnebidrag, daginstitutionsplads, renovation m.v.). Herefter indsættes resten af indkomsten på borgerens egen konto i et pengeinstitut. Samtidig med udbetalingen af "nettobeløbet" vil borgeren modtage en oversigt over hvilke offentlige opkrævninger, der er betalt og hvilke opkrævninger, der eventuelt overføres til næste periode.

Nedenstående er en liste over forventede fordele efter en implementering af Ilanngaassivik:

Borger:

Nytteværdier
+ Forebygger restancer (større betalingseffektivitet).
+ Større overblik over opkrævninger.
+ Hurtigere afvikling af restancer.
+ Lavere risiko for, at der bliver lukket for forbrug eller at blive sat på gaden
+ Socialt vil der være sikkerhed for at f.eks. huslejen er betalt hvor det ellers er set at pengene bliver brugt mindre hensigtsmæssigt.

Arbejdsgiver m.fl.:

Nytteværdier
+ Sparer administration af løntilbageholdelse
+ Bliver ikke ufrivillig deltager i en ansats privatøkonomiske problemer i forbindelse med løntræk.

Kommuner og Selvstyre:

Nytteværdier
+ Større betalingseffektivitet og dermed bedre økonomi
+ Kan benytte aktuelle data om borgerens indkomster og udgifter til sagsbehandling.
+ Lavere fejlrisci som følge af automatisering
+ Administrativt vil der være en gevinst i form af et mindre behov for at udsende opkrævninger, rykkere og efterfølgende inddrivelse.
+ GS estimerer hvis der f.eks. kommer 25 mio. kr. mere ind fra borgere og

virksomheder og det beløb geninvesteres lokalt i Grønland så vil Importen falde med 5 mio. kr., produktionen vil stige med 14 mio. kr. og det vil sætte op til 30 ekstra i beskæftigelse.

Skattestyrelsen

Ilanngaassivik vil ikke overtage Skattestyrelsens arbejde med inddrivelse, men vil mindske tilgangen af fordringer der er overgået til inddrivelse og lette arbejdet ved bedre adgang til aktuelle data om borgerens økonomiske forhold.

Skattestyrelsen vil som udgangspunkt skulle inddrive udestående fordringer på samme måde og efter de samme regler som i dag. Dog vil løntræks-pålæg ikke længere skulle sendes til arbejdsgiverne, men til Ilanngaassivik, ligesom det vil være muligt at administrere frivillige betalingsaftaler via Ilanngaassivik.

En form for integration til det nye ERP system vil kunne bidrage til en mere smidig arbejdsgang samtidig med en bedre mulighed for oversigt over borgerens samlede økonomiske situation.

Nytteværdier	
+	Borgeren kan ikke fravælge at betale sine regninger fra det offentlige
+	Højere kvalitet i myndighedens afgørelser
+	Mere fokus på inddrivelse og mindre på administration
+	Hovedparten af restancerne overføres automatisk gennem Ilanngaassivik hvilket giver lavere fejlrisiko
+	Kan trække bedre data ud om borgeren i forbindelse med sagsbehandling (husleje, forbrug mv.).
+	Større betalingseffektivitet og dermed færre restancer og bedre offentlig økonomi
+	Kan trække bedre data ud om borgeren i forbindelse med tilbud om anden hjælp f.eks. gældsrådgivning eller sociale ydelser.

Kilde Skattestyrelsen

Flere høringsparter har kommenteret på forslaget om etablering af Ilanngaassivik, herunder finder:

- Qeqqata Kommunia ønsker at gå proaktivt ind i arbejdet med at forberede Ilanngaassivik og tilslutter det beskrevne afsnit om opgave- og ansvarsfordelingen mellem Ilanngaassivik og Skattestyrelsens virke i forbindelse med inddrivelse. Kommunen finder det væsentligt, at der finder et samarbejde sted mellem selvstyret og kommunerne i det videre forberedelsesarbejde.
- Kommuneqarfik Sermersooq, at en sådan ordning kan have god nytteværdi på velfærden, ved undgåelse af udsættelser og dermed samlet give en bedre samfundsøkonomi. Kommunen finder dog også, at Ilanngaassivik kan svække den enkelte borgers ansvar for eget liv.

Ilanngaassivik kan være et vigtigt redskab til en markant forbedring af den offentlige opkrævning. Der er dog under alle omstændigheder behov for at gennemgå og forbedre samspillet mellem skatteområdet, de sociale ydelser og inddrivelsesområdet med henblik på at sikre, at borgerne ikke havner i gældsfælder, der kan modvirke, at borgerne bliver selvforsørgende.

I flere hørings svar og under workshoppen om redegørelsen var der gennemgående bred opbakning til etablering af Ilanngaassivik. I relation til eventuel etablering af Ilanngaassivik har blandt andre SIK understreget vigtigheden af, at personer og familier sikres et rimeligt minimums-indkomstgrundlag efter betaling af fordringer. Dette bør således indgå i det lovforberedende arbejde med Ilanngaassivik.

5. Mulig etablering af en rådgivningsinstitution

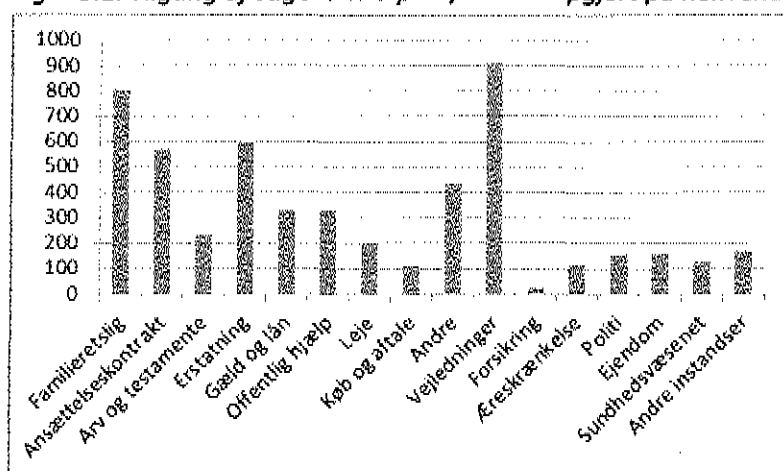
I overvejelserne omkring etablering af en eventuel rådgivningsinstitution er det relevant at se på eksisterende institutioner, der yder rådgivning for borgerne på tilgrænsende områder.

Mest oplagt er her Den Selvejende Retshjælpsinstitution IKIU, som nu har eksisteret i 6 år. Baggrunden for at stifte IKIU var, at den almindelige ordning med offentlig retshjælp ved advokater ikke dækkede behovet for retshjælp til borgere med lav indkomst.

IKIU yder retshjælp til borgere i hele landet, derudover yder IKIU den nødvendige tolkebistand. Herved forsøger IKIU at overkomme de geografiske, sproglige, kulturelle og praktiske problemer, der normalt vil opstå, hvis borgerne selv skulle søge hjælp hos en advokat.

Befolkningen kendskab til IKIU er øget markant og antallet af henvendelser til IKIU har i 2015 været på 1.300, jf. figur 5.1 har IKIU henvendelse fra borgere på mange områder.

Figur 5.1. Tilgang af sager i IKIU pr. 1/6-2016 opgjort på henvendelsestyper

Kilde: IKIU

Henvendelserne til IKIU er både personlige, telefoniske eller på e-mail. De kommer fra hele landet og omfatter et bredt udvalg af retsområder inden for både offentlig og privat ret, jf. figur 5.1.

IKIUs formål er at yde vederlagsfri juridisk bistand til borgere i hele Grønland, som opfylder de økonomiske betingelser for at kunne få fri proces.

IKIU ser imidlertid sin opgave som mere end rådgivning i konkrete sager, for IKIU vil også medvirke til at øge oplysningsniveauet ved at informere borgere om deres rettigheder.

5.1 Overvejelser og foreløbigt forslag om etablering af en forsøgsordning med gældsrådgivning til familier, der er udsætningstruede

Til brug for overvejelserne om en eventuel rådgivningsinstitution er det også relevant at se på erfaringerne fra andre lande, jf. tekstboks 5.1.

Tekstboks 5.1. Erfaringer med gældsrådgivning i andre lande

Erfaringer fra Danmark

I forbindelse med Familiedepartementets besøg i DK i slutningen af oktober havde departementet lejlighed til at holde et møde med KAB (en almen boligadministrations-organisation, der er ejet af en række boligorganisationer i hovedstadsområdet og administrerer cirka 50.000 lejemål). KAB har siden 2012 gennemført projektet "Gældsrådgivning til beboere i den almene sektor – en fremskudt og forebyggende indsats".

Projektet har nået meget fine resultater, således er antallet af udsættelser i perioden 2012-2014 reduceret med 22,7 pct.

Projektet er nærmere beskrevet i de vedlagte bilag ligesom projektets afrapportering til Socialministeriet er vedlagt som bilag. Projektet er finansieret af en pulje i Socialministeriet til forebyggelse af udsættelse af lejere.

Der synes at være en hel del inspiration at hente fra projektets opbygning og de erfaringer, der er draget.

Dette projekt er dog langt fra det eneste initiativ, der sigter på gældsrådgivning, men dog det eneste, der har som målsætning at forebygge udsættelser.

Erfaringer fra Island - gældsrådgivning i Island

I Island eksisterer kun en offentlig institution vedrørende rådgivning til private personer i gældsproblemer. Instituttet kaldes Gældsombudsmanden (www.ums.is) og hører under Velfærdsministeriet.

Gældsombudsmanden blev stiftet i 2010 efter mange var endt op med gældsproblemer som følge af bankkrisen i Island. Gældsombudsmanden bygger på et koncept fra et tidligere oprettet institut kaldet Rådgivning vedrørende familiers privatøkonomi fra 1996.

Instituttet beskæftigede 6 rådgivere og var drevet i fællesskab af det offentlige, banker, fagforbund, kommunerne, pensionsselskaber og forbrugerstyrelsen. Det er afsat midler til at gældsombudsmande på finansloven hvert år. Det er dog låneinstitutioner og pensionsselskaber, som finansierer driften af instituttet i sidste ende i gennem et særligt gebyr.

Gældsombudsmanden - Driftsmidler afsat på den islandske finanslov

Mio.kr.	ISK	DKK
2014	790,2	42,0
2015	496,4	26,4
2016	157,2	8,4

Finansdepartementet har holdt møde med den islandske gældsombudsmand Ásta Sigrún Helgadóttir i maj 2016. Formålet med mødet var at undersøge, hvilken form for gældsrådgivning er tilgængelig i Island og erfaringer med rådgivningen. Dette i forbindelse med udarbejdelse af en redegørelse, der vurderer muligheden for at etablere en institution, der skal rådgive og hjælpe folk med personlig økonomisk gæld.

På mødet oplyste ombudsmanden, at da instituttet startede, blev der ansat over 100 personer, hvorimod i dag arbejder lidt over 20 personer. Hun oplyste yderligere at institutionens primære mål er at yde gratis rådgivning og hjælp til individer og familier om hvordan de kan komme ud af deres private gæld.

De yder ikke generel rådgivning vedrørende penge og privatøkonomi, om hvordan familierne får husholdningsbudget til at løbe rundt i forhold til deres indkomst og hvordan man undgår at ende med

gældsproblemer.

Der kan kun søges rådgivning og hjælp, når gældsproblemet er opstået. Instituttet yder således *ikke* forbyggende rådgivning.

Arbejdet forgår på den måde, at det er udarbejdet oversigt over gæld til henholdsvis det offentlige og private. Herefter er der udarbejdet plan over hvor meget der samlet kan afdrages på gælden. Hvor meget kan afdrages på gælden beregnes som forskellen mellem husstandens indkomst fratrukket forbrugsgrænse for individer og familier.

Ud fra betalingsevne forsøges der til sidst at lave en samlet aftale med kreditorer om afdragsplan. Hvis rådgiveren mener at gældsproblemerne er så stor og betalingsevnen er ingen, anbefaler de vedkommende at begære sig personlig konkurs.

Ombudsmanden pegede på at offentlig gæld og restancer ikke kan indgå i en samlet aftale med kreditorer, når der udarbejdes afdragsplan.

I stedet skal vedkommende kontakte de forskellige offentlige institutter, som de har restancer hos enkeltvis og lave afdragsaftale. Det kan eksempelvis være skattegæld, misligholdt studie gæld og underholdsbidrag. At de ikke kunne udarbejde en samlet aftale med kreditorer mente hun var med til at komplicere hele processen med at hjælpe folk ud af gældsproblemer.

Et lignende offentligt institut for gældsrådgivning i Norge har derimod myndighed til at udarbejde en samlet aftale for private og offentlige kreditorer.

Finansdepartementet holdt et yderligere møde, vedrørende gældsrådgivning, i maj 2016 med en kontorchef for velfærdsområdet i Reykjavik kommune (www.reykjavik.is).

Kontorchefen oplyste at Reykjavik kommune og kommunerne generelt ikke yder rådgivning i forhold til gældsproblemer. Før 2013 var det ingen direkte økonomisk rådgivning at få fra kommunerne på området.

Økonomisk rådgivning indgik tidligere i sagsbehandlerens arbejde, hvorfor den var meget overordnet. Eksempelvis at husleje skal betales til tiden og at husholdnings-budgettet skal overholdes, så der ikke opstår gæld.

I 2013 blev der ansat en økonom som et forsøg på at indføre gode og forbyggende råd, rådgivning og vejledning om penge og privatøkonomi til individer og familier. Det er primært kommunens klienter som modtager offentlige ydelser, som får rådgivning. Andre beboere i kommunen kan dog henvende sig herom.

Forsøget er gået godt hvorfor økonom blev fuldtidsansat som den eneste, der yder direkte økonomisk rådgivning til private. Kontorchefen var ikke bekendt med om nogen af de andre kommuner også har tilsvarende tilbud.

Kilde: Departementet for Familie, Ligestilling og Sociale Anliggender og Finansdepartementet

5.2 Forankring i Grønland af et muligt pilotprojekt

Ud over erfaringerne fra andre lande er det naturligtvis meget relevant at bygge på erfaringerne fra eksisterende rådgivningsaktiviteter her i landet, herunder erfaringer fra Kommuneqarfik Sermersooq og Grønlandsbanken.

Der er udvist interesse for at medvirke til at etablere et pilotprojekt om gældsrådgivning i Grønland. Dette både fra privat og offentlig side. Herunder må det forventes, at boligselskaberne vil have en væsentlig interesse i et sådant projekt. Grønlandsbanken har tidligere givet udtryk for, at man faktisk allerede var i gang med overvejelser om et initiativ på området.

Derfor har der været en kort uforpligtende drøftelse med Grønlandsbanken, der under drøftelsen gav udtryk for at man var meget interesseret i at deltage, samt at man var villig til at se på muligheden for at medfinansiere dele af et sådant projekt. Herunder blev det videre nævnt, at banken ville være villig til at frigøre medarbejdere til projektet. En model, der er anvendt andre steder også.

Endelig bør retshjælpen, kommunerne og KANUKOKA naturligvis inddrages nærmere.

Samlet set er der således en lang række interessenter, der bør inddrages i et sådant projekt, herunder i såvel udformningen, implementeringen, som driften og finansieringen. I flere høringssvar til redegørelsen fremsættes ønske om at blive inddraget i det videre forløb og fremfører forskellige ønsker til en sådan institution, herunder fremfører

- Advokatforeningen Grønlandske Advokater, at advokater bør inddrages i det fremtidige arbejde i forhold til at beslutte, om der skal etableres en institution med det formål at rådgive om privatøkonomi og gældsafvikling,
- Mio, at man i den forbindelse med etablering af en økonomi- og gældsrådgivning også bør lægge vægt på forebyggende rådgivning til børnefamilier, så man undgår restancer og eksempelvis udsættelse af boligen.
- Qeqqata Kommunia ser etablering af en rådgivningsinstitution udgør et særligt vigtigt tiltag, og kommunen vil indgå i den videre proces med hensyn til analyse, udvikling og samarbejde herom.
- Kommuneqarfik Sermersooq pointerer vigtigheden af, at gældsrådgivning placeres borgernært.

Et pilotprojekt bør blandt andet belyse:

- om nye institutioner til eksempelvis rådgivning m.v. med brug af rådgivende, tilrejsende medarbejdere vil kunne gennemskue de reelle problemer hos mere "professionelle" skyldnere, idet en sådan viden primært må antages at eksistere lokalt i embedsværket i kommunen, og
- hvordan det sikres, at en mulig – og udgiftskrævende - rådgivningsinstitution har de nødvendige incitamenter til at være effektiv i sit virke og herunder får adgang til de nødvendige informationer til brug herfor.

5.3 Workshop om en mulig model for gældsrådgivning

Der afholdt en workshop ultimo oktober 2016, der blandt andet kan medvirke til at:

- belyse forskellige mulige modeller for et gældsrådgivningsprojekt,
- gælds og udsætningsproblemets omfang – og sociale konsekvenser
- drøfte samspillet mellem de initiativer, der er i gang.

Tekstboks 5.2. Fasedelt projektforsløb ift. et beslutningsgrundlag om eventuel etablering af rådgivningsenhed

Fase 1.

Minikonference med henblik på at:

- Belyse restance- og udsætningsproblemet omfang og årsager
- Belyse erfaringer med gældsrådgivningsmodeller
- Drøfte modeller for en gældsrådgivningsenhed, der kan rådgive om sund privatøkonomi og håndtering af gæld
- Finansiering af projektet – fondsfinansiering eller kludetæppe?
- Styregruppe for et pilotprojekt
- Forankring af projektet

Mulige deltagere: INI A/S, Iserit, Grønlandsbanken, Bank Nordik, Retshjælpen, Dep. For Finanser, Dep. For Boliger, Dep. For Sociale Anliggender, Skattestyrelsen, Grønlandske Revisorer, Kommunerne, KANUKOKA

Fase 2.

Beskrivelse og implementering af en grønlandsk model for økonomi- og gældsrådgivning.

- Styregruppe
- Rekruttering af projektledere og projektmedarbejdere
- Kampagne for gældsrådgivningen
- Opsamling af erfaringer og viden om årsager til problematikkerne
- Projektperiode 1-2 år
- Evaluering af ordningen

Fase 3

Forebyggende arbejde. Er der behov for at udvide ordningen med andre indsatser?

- Hvordan er persongruppen sammensat? Hvilke problematikker? Der kan være behov for andre indsatser.
- Belysning af årsagerne til problematikkerne.
- Indsatser :
 - Forrevalideringsindsatser?
 - Revalideringsindsatser?
 - Behov for beskæftigelsesindsats?
 - Økonomikurser for de svage grupper?
 - Familiehøjskoler
 - Misbrugsbehandlingstilbud
 - Indsatser for unge og undervisning i skolerne

Etablering af mere permanent ordning"

På workshoppene var der oplæg om erfaringer med gældsrådgivningsprojekter i Island og Danmark fra henholdsvis Umboðsmaður skuldar (Ombudsmand Gældsrådgivning) og boligsekskabet Bo-Vest).

Workshoppens program, deltagerkreds og præsentationer fra såvel oplægsholdere som afrapportering fra gruppearbejder kan findes på:

<http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Departementer/Finans-Skatter/Seminar>.

Den afholdte workshop resulterede i følgende konklusioner og hovedanbefalinger, idet afsnit 6 indeholder et forslag til proces- og handlingsplan for det videre arbejde oven på redegørelsen om gæld og gældsafvikling, blandt andet med afsæt i workshoppen.

Anbefalinger fra workshop i forhold til fokus for og konkret handling i det videre arbejde

I forhold til det generelle tema gæld og gældsrådgivning anbefalede workshoppen følgende:

- Systematisk arbejde på at nedbringelse af gæld, herunder med afsæt i tværgående indsats
- Der bruges i dag uforholdsmæssigt mange administrative ressourcer hos især kommunerne, selvstyret, boligselskaberne og fogedmyndigheden til at håndtere gældsproblematikken.
 - Ved en bedre prioritering, systematisering og ensretning af procedurer kan der frigives betydelige ressourcer til andre formål, og
 - herunder vil eksempelvis omlægning af brugerbetaling på renovation til en skattefinansieret opgaveløsning kunne betyde store besparelser hos kommunerne og inddrivelsesmyndigheden
 - Der er i indretningen af de offentlige ydelser uheldige samspilsproblemer, der kan holde folk i gældsfælder. Særligt bør der være fokus på afskaffelse af offentlig hjælp mod tilbagebetaling i henhold til § 28 i lov om offentlig hjælp eller begrænsning deraf.
- Ilanngaassivik (Færø-modellen) bør fremskyndes, idet der særligt er behov for at tage sociale hensyn i forbindelse dermed, så familierne sikres et passende rådighedsbeløb, hvilket forudsætter en nærmere dialog i det kommende lovforberedende arbejde, herunder med SIK og andre relevante interessenter.
- I det videre arbejde skal der gøres en målrettet indsats for at nedbringe de store restancer i forhold til a-bidrag.
- Boligområdet er helt centralt at få en løsning på, idet de aktuelle problemer på området giver store afledte sociale konsekvenser.

I forhold til spørgsmålet om gældsrådgivning anbefalede workshoppen følgende:

- Gennemførelse af et 2-3 årigt pilotprojekt omkring gældsrådgivning 1-2 steder i landet
- Tværfaglig rådgivning – ikke en myndighed og flere mulige forankringer. Det er oplagt at tage afsæt i en organisering med afsæt i et eller flere af boligselskaberne. Konkret har INI a/s tilbudt, at selskabet med den fornødne støtte etablerer en forsøgsordning i Sydgrønland.
- På den baggrund foreslås søgt indgået en konkret aftale med boligselskaberne Ini A/S og Iserit A/S herom samt med en eller flere af bankerne om, hvordan en forsøgsordning bedst kan etableres i praksis, herunder med håndtering af nedenstående særlige hensyn:
 - Opsøgende, geografisk udfordring
 - Tværgående samarbejde mellem gældsrådgivningen, boligselskaber, kommuner, banker m.fl.

- Tilvejebringelse af rammer, der kan muliggøre automatisering af betaling af husleje, som også skal ses i sammenhæng med en langsigtet løsning via Ilanngaassivik.

6. Forslag til videre proces- og handlingsplan

Forslag til det videre arbejde i 2016 og 2017:

- Opsamling på og kommunikation omkring indhold af oplæg fra workshop samt resultater i form af konkrete anbefalinger og aftaler, dels via www.naalakkersuisut.gl, dels indarbejdelse i denne redegørelse.
- Efterfølgende politisk stillingtagen til anbefalinger i redegørelsen i Naalakkersuisut og orientering af relevante udvalg i Inatsisartut.
- Udarbejdelse af projektbeskrivelse og forberedelse af egentlig aftale om et forsøgsprojekt vedrørende etablering af gældsrådgivning 1-2 steder her i landet sammen med INI A/S og eventuelt Iserit A/S og andre relevante interessenter, herunder banker og kommuner.
- I første kvartal af 2017 forventes på baggrund heraf udarbejdes ansøgning om midler til gennemførelse af forsøgsordning via puljemidler eller reserve på finansloven.
- Handling med afsæt i redegørelsens andre anbefalinger, herunder mulig indarbejdelse i forhold til:
 - det igangværende lovforberedende arbejde med Ilanngaassivik,
 - forberedelsen af den kommende reform af offentlig hjælp,
 - relevant tilpasning af lejeforordningen, herunder opfølgning på beslutningsforslag EM2016/60 om at sikre betaling af husleje på den sidste bankdag i måneden,
 - eventuelt andre relevante tilpasninger af lovgivning, blandt andet for at sikre en bedre synkronisering mellem forfaldstidspunkt for offentlige ydelser og lønudbetaling, samt
 - opdatering af Skattestyrelsen handlingsplan for nedbringelse af restancer, blandt andet for særligt at få løst problemerne med de stigende restancer på a-bidrag og få nedbragt problemerne med de mange, men små sager med restancer vedrørende renovering.
 - Årlig afrapportering i opfølgning på fremdriften på området.

Bilag

Bilag 1: Hjælp mod tilbagebetaling i perioden 2013-2015 i Kommuneqarfik Sermersooq
 Detaljeret beskrivelse af hjælp mod tilbagebetaling i Kommuneqarfik Sermersooq i de forrige 3 år. Tabellen viser antal personer, samt hvor meget de skylder og til hvilket behov.

Tablet 1. Oversigt over hjælp mod tilbagebetaling i perioden 2013-2015 i Kommuneqarfik Sermersooq

Nuuk	Beløb i kr.	Antal personer	Begrundelse
2013	1.609.912	206	Huslejegæld/depositum/el, varme, vand restancer/billetter, ophold, transport/tøj køb
2014	871.456	116	Huslejegæld/depositum/el, varme, vand restancer/billetter/offentlig hjælp/rengørings udg. vedr. klienter/akut hjælp.
2015	465.385	57	Huslejegæld/depositum/el, varme, vand restancer/billetter, ophold, transport/ mad køb
Total	2.946.753	379	
Paamiut			
2013	701.563	128	Huslejegæld/depositum/ventelistegebyr/el, varme, vand restancer/billetter, ophold, transport/møbler/briller
2014	760.373	131	Huslejegæld/depositum/indflytning/ventelistegebyr/el, varme, vand restancer/billetter/olie/
2015	363.208	91	Huslejegæld/depositum/indflytning/ventelistegebyr/el, varme, vand restancer/billetter/gasolie/mad køb/akut hjælp
Total	1.825.144	350	
Tasiilaq			
2013	217.403	40	Huslejegæld/depositum/el, varme, vand restancer/billetter, ophold, transport/Gasolie, mad/akut hjælp.
2014	240.543	55	Huslejegæld/depositum/el, varme, vand restancer/billetter, ophold, transport/Gasolie, mad/forskud/
2015	116.228	19	Huslejegæld/el, varme, vand restancer/billetter/mad køb/
Total	463.943	114	
Ittoqqortoormiit			
2013	28.852	5	Huslejerestancer
2014	44.362	6	Huslejerestancer/ akut hjælp.
2015	87.339	5	Huslejerestancer/el restancer.
Total	160.553	16	

Kilde: Kommuneqarfik Sermersooq

Bilag 2. Ombudsmandsudtalelse om udveksling af data på området

Med henblik på at kunne iværksætte en tidligere indsats fra de sociale myndigheder over for lejere med begyndende svigt af betalingsevne, er der behov for, at kommunerne og boligadministrationssekslerne kan udveksle oplysninger. Det er afgørende, at tiden fra varsel om udsættelse til kommunen sagsbehandler med henblik på vurdering af lejeren økonomi, herunder muligheden for anvisning af et socialt lejemål, mindskes. I den anledning er der behov for, at ombudsmandens udtalelse om udveksling af information vurderes herunder hvilke konsekvenser den måtte have i forhold til iværksættelse af en tidlig indsats.

*"29. december 2015 Videregivelse af oplysninger om restancer fra Nukissiorfiit til kommunerne
Energiforsyningsvirksomheden Nukissiorfiit oplyste efter forespørgsel fra ombudsmanden, at virksomheden tidligere havde sendt lister over samtlige kunder, som var i restance, til kommunernes socialforvaltninger.*

Dette var sket som led i et generelt samarbejde med kommunerne om de kunder, som var i restance og havde brug for social hjælp. Ombudsmanden besluttede efter omstændighederne ikke at foretage sig yderligere i sagen.

Ombudsmanden lagde herved vægt på, at Nukissiorfiit havde oplyst, at den pågældende praksis var ophørt mere end et år før ombudsmandens henvendelse, og at virksomheden havde udarbejdet retningslinjer mv. for videregivelse af oplysninger (afsluttet 8. oktober 2015, j.nr. 2015-909-0004).

På baggrund af en henvendelse fra en borger anmodede jeg ved brev af 30. juni 2015 energiforsyningsvirksomheden Nukissiorfiit om at oplyse, om virksomheden videregiver – eller tidligere har videregivet – oplysninger til socialforvaltningerne i kommunerne om kunder, der har skyldige restancer vedrørende deres el-, vand- eller varmeregninger. Ved brev af 24. juli 2015 anførte Nukissiorfiit bl.a. følgende: "[...] Jeg har i anledning af Deres henvendelse undersøgt forholdene, og jeg kan oplyse, at Nukissiorfiit tidligere har udleveret oplysninger om kunders skyldige restancer til kommunernes socialforvaltninger. Udleveringen skete som et led i et generelt samarbejde med kommunerne om de kunder, der var i restance og havde brug for social hjælp.

Jeg har i den forbindelse fået oplyst af medarbejdere, der kendte til den daværende praksis, at udleveringen af oplysningerne skete ved fremsendelse af lister over samtlige kunder, der var i restance. Den praksis ophørte april 2014, og der er ikke siden blevet udleveret oplysninger til kommunernes socialforvaltninger på den anførte måde. I dag påser Nukissiorfiit, at gældende ret for udlevering af oplysninger overholdes.

Jeg kan i den forbindelse oplyse, at der er udarbejdet retningslinjer og indført processer omkring udlevering af oplysninger, så medarbejderne ved hvordan de skal forholde sig – f.eks. når en kunde eller en samarbejdspartner henvender sig for at få oplysninger udleveret. Jeg skal på vegne af Nukissiorfiit beklage den tidligere praksis, og står naturligvis til rådighed såfremt yderligere oplysninger ønskes." Ved brev af 8. oktober 2015 – som jeg samtidig sendte i kopi til Departementet for Natur, Miljø og Justitsområdet til orientering – meddelte jeg Nukissiorfiit, at jeg efter omstændighederne havde besluttet ikke at foretage mig yderligere i sagen.

Jeg havde herved særligt lagt vægt på, at Nukissiorfiit havde oplyst, at den pågældende praksis ophørte i april 2014, og at virksomheden havde udarbejdet retningslinjer mv. for videregivelse af oplysninger."

Ombudsmanden for Inatsisartut Noorlernut 53 Postboks 1606 3900 Nuuk +299 32 78 10 - See more at:

<http://www.ombudsmand.gl/nyheder/2015/videregivelse-af-oplysninger-om-restancer-nukissiorfiit#sthash.WeXsgrev.dpuf>

